

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 200 Lente 2025

Inhoud

Grote Zilverreiger	3
Het Brabantpark	5
Afschot Knobbelzwaan	7
Waarnemingen doorgeven	8
Verslag roofvogeltelling	9
Broedseizoen uilen	12
Broedseizoen Liesbos	13
De Ransuil	15
Vestiging van Oehoe in West-Brabant	17
Kleurafwijking Zwarte specht	18
Tuinvogeltelling	19
Nieuwjaarsbijeenkomst	20
Ontstaan Hupke	21
Uilenwerkgroep	24
Kamertjes werkgroep	25
Excursie werkgroep	26
Dagje vogelen met...	27
Natuurgebied in de regio	28
Bijzondere waarneming	29
Waarnemingen	30

Van de redactie

Na heel wat gedoe hebben we eindelijk twee mensen bereid gevonden om t Hupke te redigeren.

Betsie Staal (foto) en Hella gaan de redactie ondersteunen met het controleren van de teksten op Nederlandse taal

Hierbij bedanken we Henriette Huijgens, Ad Rijnen (overleden) en Albert de Hoon voor het correctiewerk van de afgelopen jaren.

Veel leesplezier in dit 200ste Hupke
Jan, Martin

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Bert van de Haar (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (penningmeester)
Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Betsie Staal
Hella Ligthart

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 juni
Aanleveren kopij 1 mei

Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag:

Antoinette van der Wildt

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Stadsvogels	Willem Veenhuizen
	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen
	roofvogels@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest
	uilen@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	vacant
Weidevogels	Agnes van der Sanden
	weidevogels@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben
	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl
De Kamertjes	Oscar Loos
	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Knotwerkgroep	Rob Fisscher
	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
4 ^e Bergboezem	Kees van der Krift
	cvdkrift@gmail.com
Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters
	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Excursies	Giggi van Melick
	excursies@westbrabantsevwg.nl
Lezingen	Wilma Rasink
	lezingen@westbrabantsevwg.nl

Beste leden,

Dit is de eerste keer dat deze column geschreven wordt namens het bestuur. Met het verschijnen van dit nummer van 't Hupke zullen er dus geen aparte columns van voorzitter en secretaris meer zijn. Wij hebben als bestuur afgesproken dat deze column dan afwisselend door iemand van het bestuur geschreven zal worden met daarin zoveel mogelijk aandacht voor zaken die het besturen van de vereniging betreffen.

Maar omdat dit tevens de laatste column is die ik als voorzitter kan schrijven heb ik deze gelegenheid even genomen deze eerste te schrijven.

Ik heb het al aangehaald in mijn nieuwjaartoespraak tijdens de nieuwjaarsreceptie met quiz, maar ik stop nu definitief na 8 jaren voorzitterschap. De overdracht naar de nieuwe voorzitter zal plaatsvinden op de ALV die gepland staat voor 2 april a.s.

Op deze ALV zullen wij ook de nieuwe statuten en bijbehorend Huishoudelijk Reglement voorleggen voor stemming. Doel van de wijzigingen is om deze ten eerste in lijn te brengen met de wettelijke verplichtingen sinds het invoeren van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) en ten tweede om ze wat eenvoudiger te maken door delen te verwijderen.

De stemming over deze nieuwe statuten en huishoudelijk reglement moet echter nog wel plaatsvinden volgens de regels uit de bestaande statuten. En daarin is opgenomen dat wijzigingen alleen mogelijk zijn met aanwezigheid van minimaal de helft van het aantal leden. Dat gaat dus niet lukken, en daarom staat er in dezelfde statuten dat er dan binnen 4 weken een nieuwe vergadering bijeengeroepen moet worden waarbij dan de stemming kan plaatsvinden met de dan aanwezige leden. Daarom zult u in de uitnodiging voor de komende ALV ook zien dat er een oproep is voor een eerste vergadering en gelijk daarna voor een tweede, zodat we wel de stukken in stemming kunnen brengen bij de dan aanwezige leden.

Verder rest mij dank uit te spreken naar zowel mijn medebestuurders, de werkgroepen en de leden voor de steun die ik heb mogen ontvangen tijdens het uitvoeren van mijn functie. Ik ga de vereniging zeker niet verlaten en zal best nog beschikbaar zijn voor incidentele 'klussen', maar ik ga nu meer tijd besteden aan mijn hobbies en mijn kleinkinderen.

Namens het Bestuur

Uw Voorzitter, Bert van de Haar

Twitchen

Wat voor vogelaars zijn wij? Niet dat het er wat toe doet want iedereen is vrij te doen wat hij of zij prettig vindt, het is een hobby of vrijetijdsbesteding zonder verplichtingen.

Een klein aantal vogelaars doet aan twitchen wat o.a. betekent: het zoeken naar vogels, vooral zeldzame. Een 'very British obsession'. Stressvol dus ook. Het kan zijn dat de vogel alweer gevlogen is. Nederlanders en Belgen hebben het twitchen overgenomen. Twitchers springen in de auto om naar een zeldzame soort te gaan kijken die al door een ander is gezien. Eind januari zat er een Brileider op Texel. Deze komt voor in Alaska of Noord-Siberië. In vier dagen tijd hadden achthonderd mensen de vogel gemeld op Waarneming. Een Belg had zich ziek gemeld bij zijn baas. Een Spanjaard was met het vliegtuig gekomen.

In dezelfde tijd hebben honderdduizend mensen meegedaan met de jaarlijkse tuinvogeltelling. Het is een interessante en onschuldige bezigheid. Door onderlinge contacten is de vogelkennis er zeker op vooruit gegaan. Zelf vind ik het niet zo belangrijk of een verdwaalde vogel de grens is overgevlogen. Maar toegegeven, een Scharrelaar bv. in Nederland zien is toch wat anders dan deze in Spanje waar te nemen.

Als eerste een zeldzame vogel ontdekken is het mooiste. In mijn geheugen is de film opgeslagen van een Grote Trap die in een polder dichtbij rondliep. Zonder er bewust aan mee te doen, blijf ik 28 twitchbare soorten te hebben gezien en doorgegeven op waarneming.nl. Goedgekeurd door de Commissie voor de Nederlandse Avifauna. Onderweg kunnen wij een oploop van mensen met telescopen tegenkomen. Even stoppen en vragen wat er te zien is, kan een nieuwe soort opleveren. Gratis gepresenteerd door blijde mensen.

Voor het waarnemen in het algemeen zijn er aanbevelingen. Zoveel als mogelijk naar buiten gaan. Ga in de juiste tijd; in de voormiddag zijn vogels het meest actief. Voor zang en vogeltrek is dit van belang. Schenk voldoende aandacht. Om algemene soorten uit te sluiten is het van belang enkele kenmerken te kennen. Maar doe gewoon uw eigen goesting.

Biemeus

De Grote Zilverreiger

FOTO, RIA LAMBREGTS

Deze keer heb ik gekozen voor de Grote Zilverreiger om eens een soort te nemen die je vroeger, helemaal in Brabant, niet vinden kon en nu overal te zien is en er zelfs slaapplaatsen van zijn gevonden. Hans van der Sanden haalde weer voor mij maar liefst meer dan 8000 waarnemingen uit ons digitale archief en dat leverde toch weer interessante inzichten op over de veranderingen in het voorkomen van deze soort in West Brabant.

De eerste waarnemingen die in het archief te vinden zijn, zijn deze keer weer van Harry van Vugt die veel waarnemingen uit het begin van de VWG op zijn naam heeft staan. Hij was ook de medeoprichter van de VWG meer dan 50 jaar geleden. En was toen een voorvechter van een vogelwerkgroep los van de lokale KNNV.

Tot 2000 was de Grote Zilverreiger dus een zeldzaamheid in de buurt van Breda. Daarna wordt hij veel gezien; in de periode 2011 tot 2020 zijn er zelfs meer dan tienduizend waarnemingen in ons archief terug te vinden. Let wel: toen was digitaal doorgeven via www.waarneming.nl al gemeengoed geworden.

Samenvatting Grote Zilverreiger in het archief			
Periode	Aantal getelde Grote Zilverreigers	Aantal waarnemingen in archief	Gemiddeld aantal per waarn.
1961-1970	4	2	2,0
1971-1980	0	0	0,0
1981-1990	7	5	1,4
1991-2000	32	16	2,0
2001-2010	2131	889	2,4
2011-2020	10216	4971	2,1
2021-2025	4452	2637	1,7

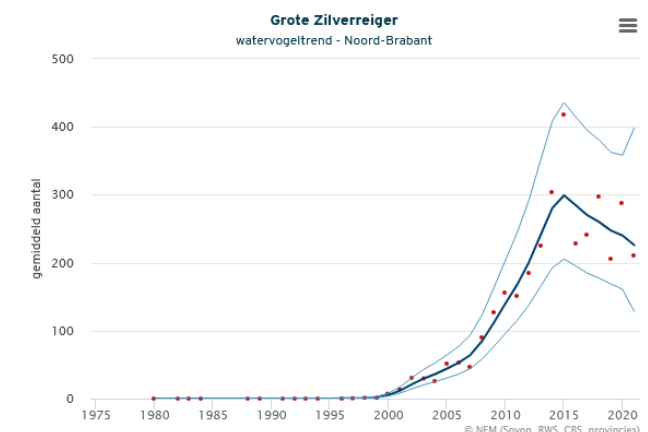
TABEL 1: SAMENVATTING WAARNEMINGEN IN HET VWG-ARCHIEF

Wat ook opvalt in deze tabel is dat het gemiddelde groter is dan 1. Dat wil zeggen dat ze vaker in groepjes worden gezien. Toch geeft dit een vertekend beeld van de werkelijkheid. Dat komt omdat er tussen de waarnemingen ook grotere groepen zitten van bijvoorbeeld meer dan 20 exemplaren in de Biesbosch. En dat krikt het gemiddelde dan weer op.

In de Avifauna van Noord-Brabant (lit.1) wordt de Grote Zilverreiger al wel vermeld omdat er vanaf 1958 tot 1961 al 6 waarnemingen zijn gedaan. Onze eerste waarneming is pas uit 1969, dus bijna 10 jaar later. Tot 2000 kun je de vogelsoort dus best een zeldzaamheid noemen.

In 1978 kwam de soort tot broeden in de Oostvaardersplassen in de Flevopolder en bleef daarna in 1978 al overwinteren in Nederland. Maar de strenge winter daarna zorgde voor hun vertrek. Pas in 1995 vindt er een doorbraak plaats in het aantal broedende Grote Zilverreigers in de Flevopolder (lit 3.). In 2015 worden er in genoemde plassen maar liefst 195 paar broedende vogels geteld.

Pas na 2005 zien we ze in onze provincie verschijnen, niet als broedvogel maar wel in de wintermaanden. Dan zie je de vogel sneller dan de blauwe reiger, die vaak in zijn buurt vertoeft. Dat zie je dan weer terug in de hiervoor genoemde tabel en volgende figuur 1.

Figuur 1: Trend voorkomen Grote Zilverreiger in Noord-Brabant

FOTO, TOM HEIJNEN GROTE ZILVERREIGER

Hoewel je dus denkt dat het een hele gewone vogel is, is hij dat pas kort; zo'n 20 jaar nu en dus voor de mensen die pas vogels zijn gaan kijken geen verassing meer, maar in feite dus wel. De vogels die we hier in de winter zien, zijn vooral (blijkens de ringaflezingen) uit Frankrijk, Hongarije, Letland, Polen en Wit Rusland afkomstig.

Ze slapen binnen 15 km van hun foerageergebied in bomen boven water. Zelf heb ik er laatst een gezien in de Lauwersmeer bij Ezumakeeg. Ze kwamen daar pas dik na zonsondergang slapen.

In Verschenen en Verdwenen (lit 6.) staat ook vermeld waarom er in het begin van de vorige eeuw geen Grote Zilverreigers meer te vinden waren in West-Europa. De veren die ze in de balts droegen, werden door de dames gebruikt om hiermee te pronken op hun hoeden. Dat was de mode toen. *“Men schat dat op de Londense Markt de sierveren van minstens 200.000 Grote Zilverreigers (alle of bij de nesten geschoten) zijn verhandeld”*. Vandaar de oprichting reeds 125 jaar geleden van Vogelbescherming Nederland.

Piet van Iersel

literatuur

1. Avifauna van Noord-Brabant, FJH van Erve e.a. (1967)
2. Atlas van de Nederlandse Broedvogels: Sovon 1979
3. Atlas van de Nederlandse Broedvogels: Sovon 2002
4. Vogelatlas van Nederland: Sovon (2018)
5. <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1210/?prov=NB>
6. Verschenen en verdwenen, Fred Hustings e.a. SOVON 2021

FOTO, RIA LAMBREGTS

FOTO, RIA LAMBREGTS

FOTO, COR HUIJGENS

Het Brabantpark van ontstaan tot heden

Ontwikkeling, historie, vogel- en natuurkwaliteiten met aanbevelingen

We komen deze keer terug op de ontwikkelingen en veranderingen betreffende het Brabantpark (Hooghoutpark). Zie ook mijn artikel in lentenummer 't Hupke 196. Er zijn in de tussentijd vele veranderingen toegepast. Het is interessant om nu een zogenaamde nulmeting (inventarisatie) te doen en misschien nog bij te dragen aan vogel verbeterende maatregelen.

Het Waterschap Brabantse Delta heeft, samen met ontwerp bureau Delta en de Gemeente Breda, de veranderingen vormgegeven.

In 2023 en 2024 is men met de uitvoering begonnen. Het park lijkt nu klaar op diverse beplantingen na, deze zullen, denk ik, nog moeten worden aangebracht.

De huidige nieuwe inrichting is bedoeld om de waterkwaliteit te verbeteren en meer water te kunnen bergen bij stevige regenbuien.

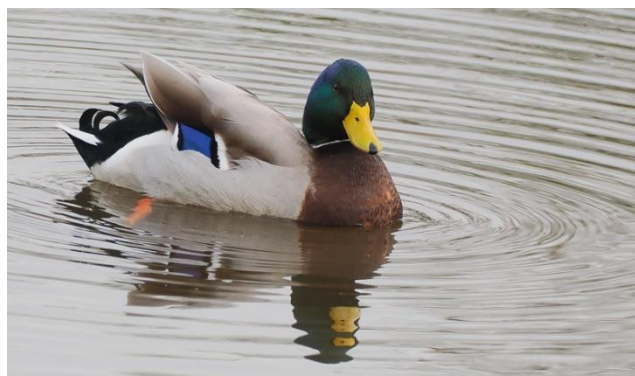
De beek, de Molenleij en de Michael vijver zijn door middel van grondophogingen en dijken van elkaar gescheiden, zodat de Leij een eigen stroomafvoer heeft gekregen. Bij hoge waterstanden kan door middel van een stuw (damwand met schuif) het water in de vijver worden geloosd, waardoor nog meer water kan worden geborgen. Er is tevens een 'omleiding', een rondgaande sloot, gemaakt om extra overtollig water in een lagergelegen sportveld te laten lopen. Langs de Molenleij (in het talud van deze sloot), is een insectenwand aangebracht. Het pakket van bomen, groen en insectenwand vergroot de biodiversiteit in het park. Aldus een stukje begeleidende tekst bij het ontwerp.

Beplantingen en aanleg

Er is natuurlijke een aantal bomen en vegetaties verdwenen, maar er worden diverse nieuwe bomen geplant. De vele ophogingen en dijklichamen zijn nu nog kaal, maar nodigen stevig uit om hier aan natuurontwikkeling te doen.

Vogel- en natuurkwaliteiten

De beide eilanden blijven voor diverse struikbroeders interessant vanwege hun dichte, meer ruige beplanting, dus ook een goede broedgelegenheid voor diverse watervogelsoorten. Helaas is in het ontwerp en de uitvoering te zien we dat beide eilanden toegankelijk zijn geworden. Jammer, de rust is dan verdwenen, waardoor vogels en andere diersoorten zich niet of nauwelijks kunnen vestigen. Het is wenselijk om taluds van grondophogingen en enkele dijkjes meer bloemrijk in te richten en extensief te beheren, waardoor meer insecten zich kunnen vestigen en diverse vogelsoorten voedsel kunnen vergaren. Het planten van hagen en beshoudende struwelen zou mooi zijn, ook om de Huismussenpopulatie in de nabije stadswijk meer overlevingskansen te bieden. De nu meer slikkerige en natte oevers nodigen soorten als Blauwe reiger, Wilde eend, Waterhoen, Meerkoet en misschien wel Kwikstaarten, uit om voedsel te vergaren. De vistrap kan een Grote gele kwikstaart verleiden, deze is liefhebber van snelstromende beken. Deze soort kan mogelijk nabij één van de prachtige bruggen een nest maken. De bedoeling van grote ronde gaten in de betonwand van de rondgaande sloot is niet duidelijk. Zijn deze gaten voor insecten bedoeld? Of komt hier nog een aansluiting voor overtollige schoon of vuil water?

FOTO, RIA LAMBREGTS

Vogels houden van Breda

Vogelwaarnemingen 24 januari 2024

Natuurlijk wat winter- en watervogelsoorten, Wilde eend, Soepeend, Waterhoen, Meerkoet, een koppel Kuifeenden en een koppel Nijlganzen. Eén van de Nijlganzen vloog naar de Michaeltoren en ging zitten rusten in één van de openingen. Is er misschien al nestbouw daarachter? Ik denk dat er plaatselijk veel rietgroei zal plaatsvinden, wat weer goed is voor diverse moerasvogelsoorten. De asfaltpaden zijn ruim. Pas op voor snelle fietsers.

Het is en blijft interessant om de vogelontwikkeling in een nieuw park vanaf het begin te volgen.

Met dank aan Piet van Iersel voor aanvullende informatie en de gezellige wandeling.

Wij als West Brabantse Vogelwerkgroep zouden graag eerder willen meedenken bij projecten om vogelvriendelijke natuurexpertise te kunnen delen!

Willem Veenhuizen, januari 2025

Bronnen

Veenhuizen W. 2024; Het Brabantpark van ontstaan tot heden, 't Hupke nummer 196, Lente 2024.

Breda Vandaag, Park in Brabantpark wordt opnieuw ingericht, juni 2023 www.planbreda.nl

FOTO, GER DUIJF WATERHOEN

FOTO, GER DUIJF MEERKOET

Beroep tegen afschot van Knobbelzwanen: de uitspraak

We zijn als Vogelwerkgroep natuurlijk betrokken bij het beschermen van vogels, zo staat dat in onze statuten. Dus moeten we wel optreden wanneer jagers of de faunabeheereenheden weer eens iets op het oog hebben om de boeren te helpen. In dit geval gaat het om verjagen onder afschot.

Het beroep tegen het verlenen van een afschotvergunning door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant aan de wilfbeheereenheden Land van Altena, De Biesbosch, de Amerkant en Steenberg e.o., diende al in mei 2024. Het beroep is samen met de stichting Fauna4Life en de stichting Animal Rights ingesteld. Onze advocaat deed het woord (mr. Marco Bruijns).

De gronden van ons beroep waren door hem als volgt geformuleerd:

1. Het besluit is onzorgvuldig tot stand gekomen en daardoor onvoldoende gemotiveerd.
 2. Het verlenen van een ontheffing is niet nodig, want er is geen belangrijke schade, deze is althans niet aangetoond.
 3. Er zijn andere bevredigende oplossingen.
- In het bijbehorende dossier, van 16 kantjes, wordt dit allemaal uitgebreid uitgelegd.

Het Gerecht reageert op onze gronden als volgt.

Ad 1

Eisers (dat zijn wij dus) voeren aan dat niet aan de voorwaarden van artikel 3.3. vierde lid van de Wet natuurbescherming is voldaan. Volgens eisers hebben de Faunabeheereenheden niet aannemelijk gemaakt dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en dat er een noodzaak bestaat voor het verlenen van de ontheffing. De rechtbank concludeert dat de vraag of er geen andere bevredigende oplossing bestaat, moet worden afgezet tegen het doel van de ingreep.

In het verweerschrift wordt toegelicht dat het doel van de ontheffing is om percelen, waar kwetsbare gewassen worden gekweekt, te vrijwaren van overlast die wordt veroorzaakt door grote groepen Knobbelzwanen. Daarmee is de aanvraag, zoals het college ook terecht heeft gesteld, gebonden aan locatie en hoeft voor de vraag of geen andere bevredigende oplossing bestaat, niet naar een andere locatie te worden gezocht.

Ad 2

Voor de beoordeling van deze argumenten is van belang dat volgens vaste rechtspraak van de Raad van State aan het vereiste van belangrijke schade is voldaan, als is gebleken van een concrete dreiging daarvan.

Het college komt bij de invulling van het begrip belangrijke schade, en bij het bepalen of sprake is van een concrete dreiging daarvan, een zekere beoordelingsruimte toe. Het is niet vereist dat belangrijke schade zich al heeft voorgedaan, maar een besluit waarbij een ontheffing van het verbod op afschot is verleend, dient strikt noodzakelijk te zijn en op een nauwkeurige en treffende motivering te berusten.

FOTO, PIET VAN IERSEL KNOBBELZWANEN IN BIESBOSCH

De Faunabeheereenheid heeft de schade inzichtelijk gemaakt aan de hand van de getaxeerde schade. Het college heeft in dit verband toegelicht dat het bij getaxeerde schade gaat om schade die Knobbelzwanen hebben aangericht. Die is vastgesteld door de taxateur. Bij uitgekeerde schade gaat het om het bedrag dat de grondgebruiker ontvangt voor de geleden schade. Ook heeft het college toegelicht dat het verschil tussen getaxeerde schade en uitgekeerde schade onder andere heeft te maken met het feit dat niet alle gedupeerden adequaat gebruik hebben gemaakt van een ontheffing om de schade te beperken.

Ad 3

De conclusie uit deze paragraaf is dat verjaging met passieve visuele of akoestische middelen alléén in veel gevallen niet effectief is, omdat gewinning optreedt.

Verschillende middelen zullen óf tegelijkertijd óf opeenvolgend gebruikt moeten worden. De meest effectieve middelen zijn relatief duur en/of moeten in combinatie worden ingezet.

Een nadeel van akoestische middelen is dat ze overlast voor de omgeving veroorzaken en dat ook hier gewinning optreedt.

Naar het oordeel van de rechtbank heeft de Faunabeheereenheid hiermee, zoals ook de Richtsnoeren vereisen, inzichtelijk gemaakt welke andere oplossingen bestaan ter voorkoming van schade aan gewassen.

Bovendien is in het Faunabeheerplan aandacht besteed aan de verschillende voor- en nadelen van de andere oplossingen.

Conclusie en gevolgen

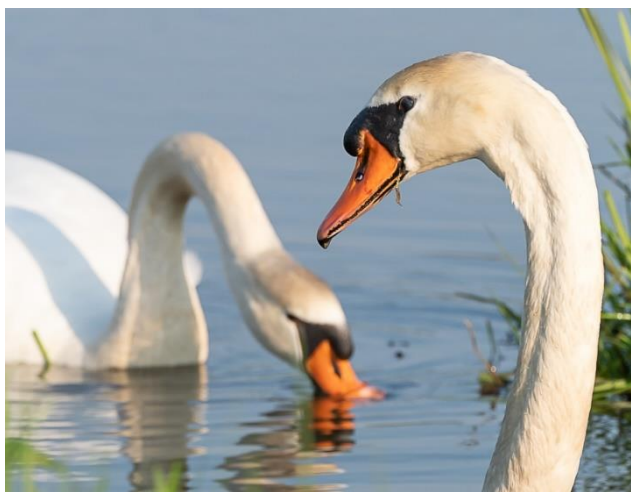
Het beroep is ongegrond. Dat betekent dat de aan de Faunabeheereenheid verleende ontheffing van het verbod in stand blijft.

Eisers krijgen daarom geen vergoeding van hun proceskosten. Ook krijgen zij het griffierecht niet terug.

De Vogelwerkgroep blijft hierdoor, wat bescherming van de Knobbelzwanen betreft, met een probleem zitten. Let wel, het gaat om afschieten van twee Knobbelzwanen per grote groep in de periode van november tot en met mei en dat zes jaar lang.

Omdat de kosten voor een hoger beroep bij de Raad van State voor onze vereniging te hoog zijn, stopt de Vogelwerkgroep met pijn in het hart de procedure.

Piet van Iersel

FOTO, RIA LAMBREGTS

Waarnemingen doorgeven

Een belangrijk uitgangspunt bij het vastleggen van waarnemingen (zeker van broedvogels) is: elke genoteerde vogel betreft een nieuwe vogel(s), een paar of een territoriaal individu. Let op! Uitsluitende waarnemingen zijn belangrijk voor de bepaling van het aantal vogels, territoria of paren en toont het belang van een gebied aan.

Er zijn twee typen uitsluitende waarnemingen. Tegelijk vastgestelde, met zekerheid verschillende vogels. Bijvoorbeeld twee tegen elkaar zingende Merels. Vogels na elkaar vastgesteld, waarbij het onwaarschijnlijk is dat het om hetzelfde individu gaat. Bijvoorbeeld een zingende Boompieper in een boomtop en 100 meter verderop opnieuw een zingende Boompieper. De interpretatie of het om één of twee territoriale vogels gaat, moet in het veld gemaakt worden.

Sommige soorten hebben een grote actieradius en kunnen zich in korte tijd over forse afstand verplaatsen. Bijvoorbeeld eenden, roofvogels, spechten en de Koekoek. Maar ook kleine zangers als Braamsluiper en Cetti's zanger. Als een waarschijnlijke verplaatsing van een al eerder tijdens het bezoek waargenomen vogel heeft plaatsgevonden, geef deze dan **niet** nog een keer door. Ook broedvogels kunnen zich verplaatsen of de waarnemer over enige afstand volgen (zeker bij geluidsnabootsing). Dit kan op zijn beurt weer een reactie teweeg brengen bij soortgenoten. Let dan dus op of het om een nieuw individu gaat.

Doorgeven van waarnemingen

Het aantal waarnemingen dat je doorgeeft is belangrijk, maar belangrijker is de kwaliteit van de waarneming die je doorgeeft. Geef indien mogelijk aan of het een vrouwtje of een mannetje, en of het een volwassen of juveniele vogel is. Geef bij meerdere vogels de juiste of geschatte aantallen door, en ook hier indien mogelijk de aantallen vrouwtjes en mannetjes, bijvoorbeeld bij eenden.

Alleen de soort aangeven met één exemplaar als je meerdere vogels hebt gezien, zegt niet veel. Zie je een groep ganzen in een gebied en je noteert slechts één gans, dan zegt dit niets over het gebied of de populatie die van een gebied gebruik maakt. Zijn het 1500 ganzen dan betekent dit dat het een belangrijk foerageergebied is voor die ganzen.

Zie je je naam nooit in het overzicht met waarnemingen in 't Hupke, of op de site van de Vogelwerkgroep? Dan gebruik je op waarneming.nl waarschijnlijk een andere naam dan waaronder je bekend bent bij de Vogelwerkgroep. Stel je prijs op vermeldingen in 't Hupke of op de website van de Vogelwerkgroep, geef dan aan mij door onder welke naam (met voornaam), schuilnaam of afkorting je je waarnemingen op waarneming.nl invoert. Ik gebruik voor je waarnemingen de naam waaronder je bekend bent bij de Vogelwerkgroep.

Vermeld als je je aanmeldt bij waarneming.nl dat je lid bent van onze Vogelwerkgroep. De Vogelwerkgroep behoudt dan de mogelijkheid via de subsite waarnemingen in te voeren.

O ja, vertrouw niet voor 100% op Obsidentify of Merlin Bird ID. Probeer eerst zelf op de naam te komen door de vogel in de kijker te krijgen en op te zoeken in je vogelgids. Een Nachtegaal zingt echt niet in de winter in een weiland.

Hans van der Sanden

Waarneming.nl

Verslag roofvogeltelling West-Brabant 2024

In het weekend van 14 en 15 december 2024 telden 22 leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep en 1 persoon van vogelwerkgroep Vlieghaai van de Vliegbasis Gilze-Rijen de overwinterende roofvogels in West-Brabant. Het was alweer de 21ste editie van deze jaarlijkse telling.

Onderzoeksgebied

Globaal omvat het onderzoeksgebied West-Brabant ten noorden van de snelweg A58 (Bergen op Zoom - Breda) en ten westen van de A27 (Werkendam - Breda), inclusief de uiterwaarden van de Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk. Daarnaast werd er ook weer geteld ten zuiden van Breda, op de Bleekheide en op Vliegbasis Gilze-Rijen.

Methode

Op 14 en 15 december 2024 werd in de open natuurgebieden en het agrarisch gebied van Noord-West Brabant een integrale roofvogeltelling uitgevoerd. De meeste tellers gebruikten daarbij de auto maar direct ten noorden van Etten-Leur en ten noorden en zuiden van Breda werd vanaf de fiets geteld, in het centrum van Breda te voet. Alle aanwezige roofvogels werden ingevoerd op Waarneming.nl of op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen telgroepen actief waren, zijn ter aanvulling losse waarnemingen van Waarneming.nl gebruikt om het beeld te completeren.

Weer

In het telweekend was het weer op beide dagen koud, grijs en grijs, aldus weervrouw Hanne van Gils. Matig weer om het landschap te overzien met de verrekijker. Ook hoogspanningsmasten, die een geliefde zitplaats voor slechtvalken vormen, waren soms lastig te controleren op hun aanwezigheid. Op beide dagen was er neerslag in de vorm van motregen. De gemiddelde temperatuur was op zaterdag 3.3°C en op zondag 7.6°C (bron KNMI dag gegevens Gilze-Rijen).

Resultaten

In totaal werden er 293 roofvogels waargenomen, verdeeld over 9 soorten. Het grootste aantal werd vastgesteld tijdens de telling in 2020 (495 vogels). Sindsdien blijft het totaal daar ruim onder.

Voor de derde keer werd er in het telweekend een Rode Wouw gespot. Na 1 vogel in respectievelijk 2012 en 2023 nu voor het eerst zelfs 2 exemplaren.

Er werden 8 Bruine Kiekendieven gemeld, een recordaantal sinds de start van onze jaarlijkse roofvogeltellingen in december. De eerste keer dat wij Bruine Kiekendieven hebben waargenomen tijdens de telling was in 2008. De meeste Bruine Kiekendieven vertrekken 's winters naar Afrika maar een deel (voornamelijk juveniele vogels) blijft hier. Sovon schatte de winterpopulatie

in de periode 2013-2015 op 100-200 individuen waarvan het merendeel in de Zeeuwse Delta verbleef. Vermoedelijk is het aantal overwinteraars sindsdien enigszins toegenomen. Van de Blauwe Kiekendief werden 17 individuen gemeld, 3 adulte mannen en 14 'ringstaarten'. Die laatste kunnen zowel adulte vrouwen als eerste kalenderjaar vogels betreffen. De eerste kalenderjaars zijn warmer gekleurd en hebben donkerder armpennen maar dat is in het veld niet altijd goed te zien.

Van de Havik werden 10 exemplaren waargenomen en van de Sperwer werden er 13 geteld.

De Buizerd werd met 185 exemplaren het vaakst gezien. Zelfs voor een opportunistische soort als de Buizerd lijkt er in het moderne agrarische landschap steeds minder te halen. Ter illustratie: het gebied waar ondergetekende telt, tezamen met Wilma Rasink en Jan-Willem Wijnhoven, en dat bestaat uit de Gecombineerde Willemspolder bij Oosterhout en de Overdiepsche Polder tussen de Oude Maas en de Bergsche Maas, is in de afgelopen 20 jaar veranderd van een gebied met elzenbosjes, hakhoutwallen, solitaire bomen en weidepalen in een grote kale vlakte met alleen maar raaigras, het zogenaamde 'grasfalt'.

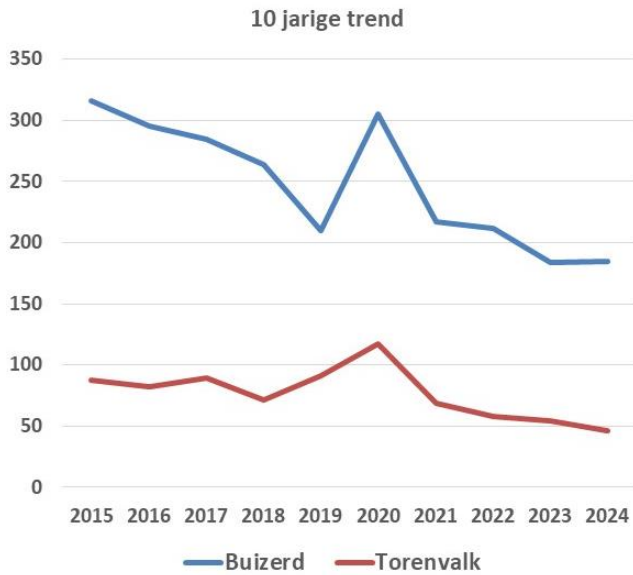
Ten westen van de Brabantse Wal werd 1 Zeearend waargenomen.

Er zijn 46 Torenvalken gespot. Ook deze soort heeft het moeilijk (zie grafiek 1). Om meer grip te krijgen op de redenen van de afname is 2025 door Sovon en Vogelbescherming uitgeroepen tot het Jaar van de Torenvalk. Er wordt onder andere aandacht geschonken aan het menu van de Torenvalk, de verspreiding van Torenvalken langs wegen, de landelijke dekking en bezetting van nestkasten en het broedsucces. Wie interesse heeft om een bijdrage te leveren mag zich melden bij ondergetekende.

Van de Slechtvalk werden 11 exemplaren geteld. Dat is weliswaar fors meer dan in 2023, toen er maar 4 werden waargenomen, maar van een landelijk herstel na de sterke afname als gevolg van vogelgriep, is nog geen sprake (bron: Sovon LiveAtlas).

TABEL 1. GETELD AANTAL ROOFVOGELS DEC. 2020 T/M 2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Rode wouw	-	-	-	1	2
Bruine Kiekendief	5	2	5	6	8
Blauwe Kiekendief	18	12	14	14	17
Havik	12	9	7	5	10
Sperwer	12	12	24	19	13
Buizerd	305	217	212	184	185
Zeearend	5	-	1	3	1
Torenvalk	117	69	58	54	46
Smelleken	3	1	-	1	-
Slechtvalk	18	13	11	4	11
Totaal	495	335	332	291	293

GRAFIEK 1. TREND BUIZERD & TORENVALK DEC. 2015 T/M 2024

Dankwoord

Jan Benoist, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Piet van de Broek, Ger Duijf, Ron van dijk, John Frijters, Roelofien van der Geest, Hannie van Gils, Johan van Haperen, Merlijn Hoftijzer, Piet van Iersel, Arnold Klaren, Martin van Leest, Wilma Rasink, Agnes van der Sanden, Hans van der Sanden, Willem Veenhuizen, Ad Willemen, Jan-Willem Wijnhoven en Paul Zom leverden een belangrijke bijdrage aan de telling. Verder wil ik ook graag iedereen bedanken die zijn of haar roofvogelwaarnemingen heeft ingevoerd op Waarneming.nl.

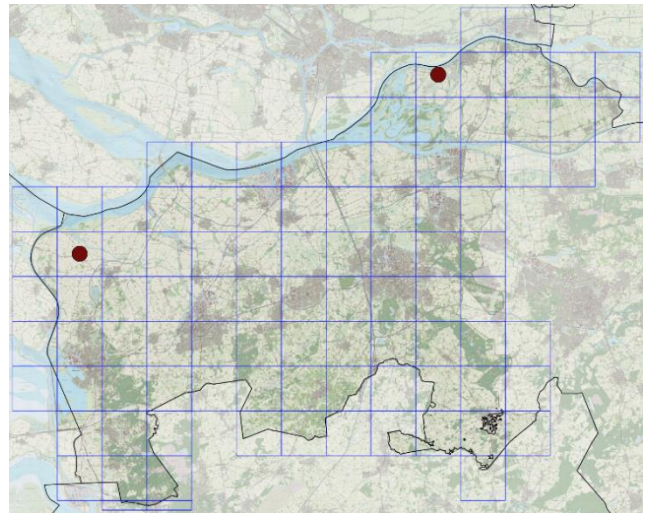
Raymond van Breemen (met medewerking van John Frijters)

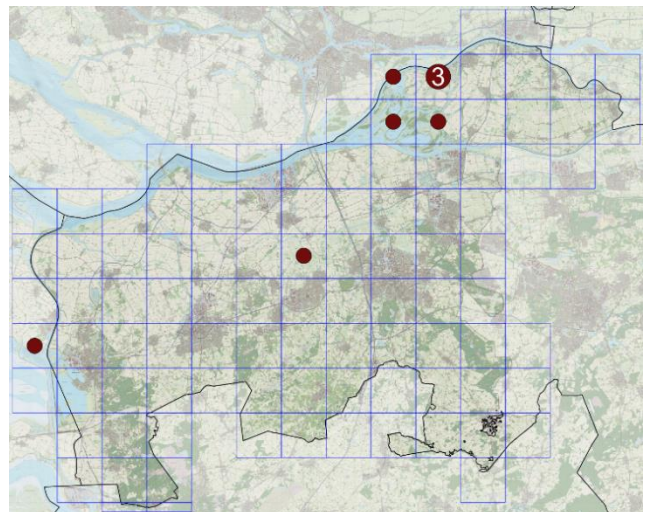
BLAUWE KIEKENDIEF ADULT ♀. FOTO, RAN SCHOLS

Legenda verspreidingskaarten:

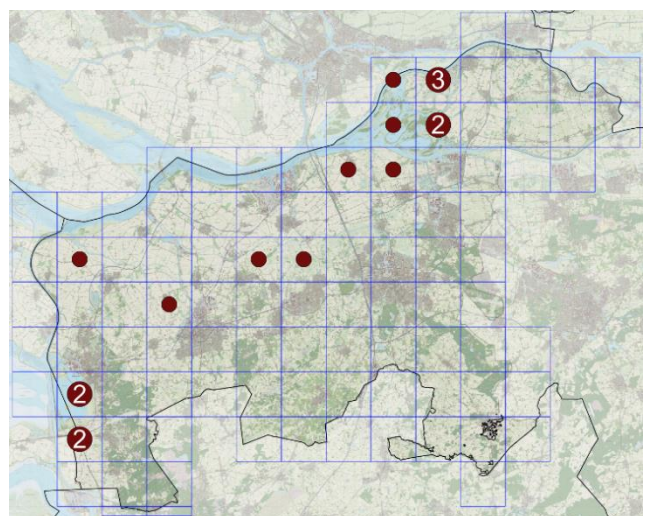
Kleine stip 1
Middelgrote stip 2-3
Grote stip 4-10
Hele grote stip >10
(Vanaf 2 met vermelding van het aantal)

RODE WOUW
TOTAAL 2, MAXIMUM PER ATLASBLOK 1

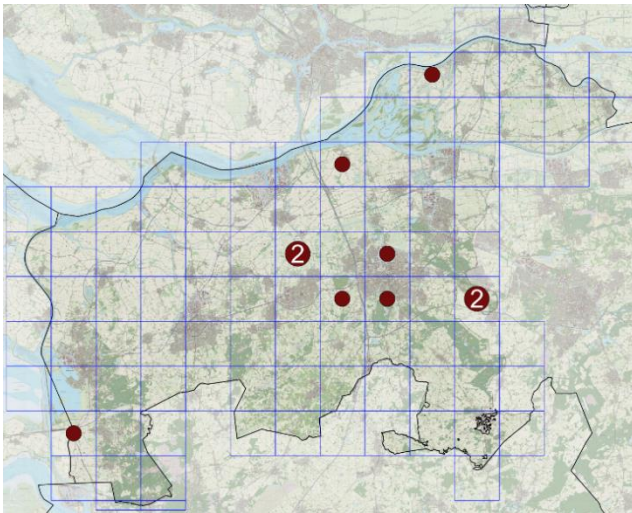

BRUINE KIEKENDIEF
TOTAAL 8, MAXIMUM PER ATLASBLOK 3

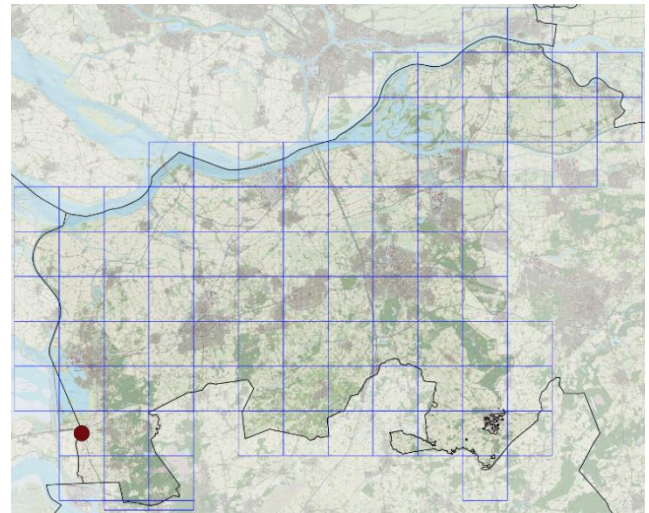

BLAUWE KIEKENDIEF
TOTAAL 17, MAXIMUM PER ATLASBLOK 3

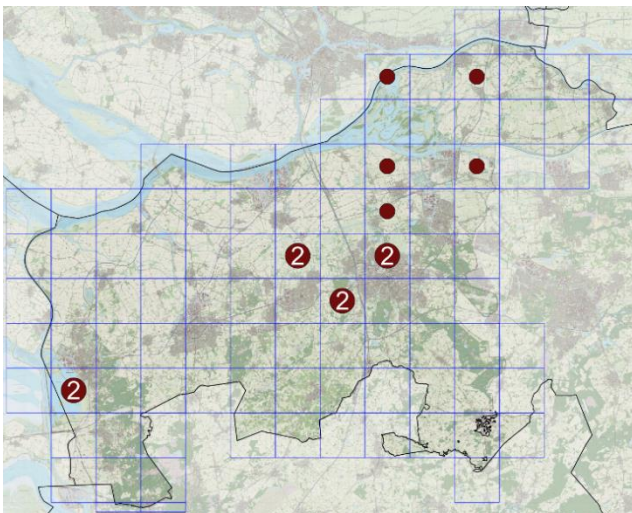
Onderzoek, inventarisaties, verslagen

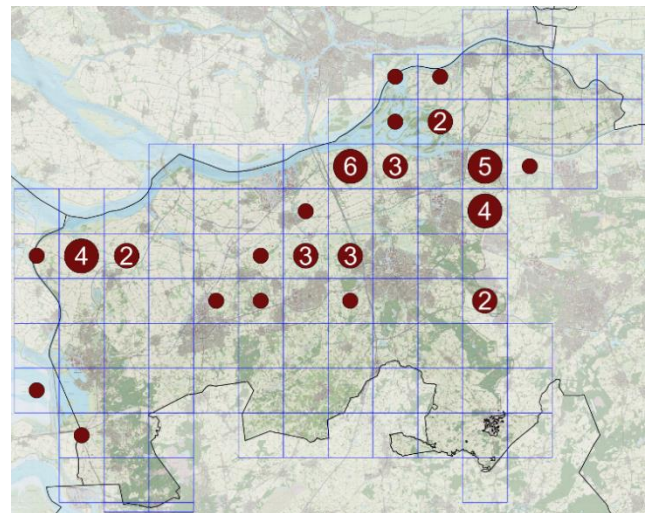
HAVIK
TOTAAL 10, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

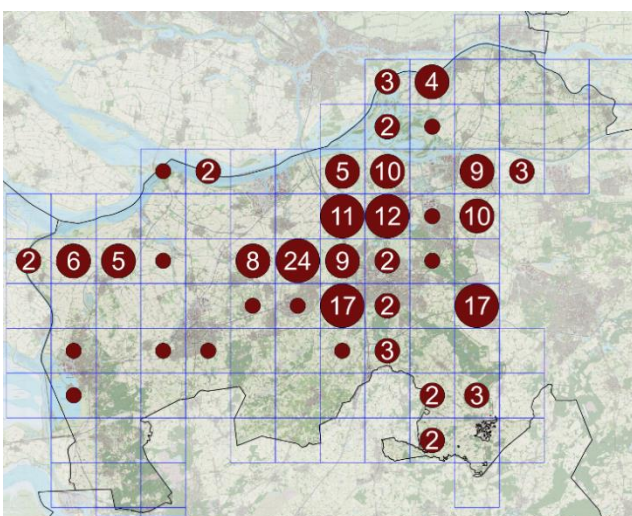
ZEEAREND
TOTAAL 1

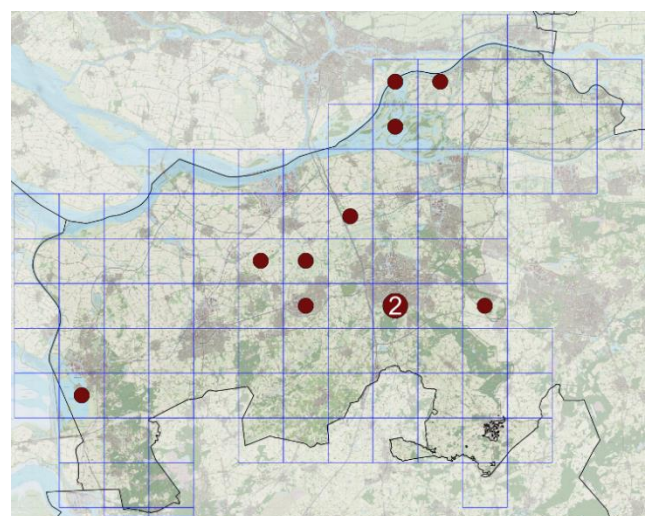
SPERWER
TOTAAL 13, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

TORENVALK
TOTAAL 46, MAXIMUM PER ATLASBLOK 6

BUIZERD
TOTAAL 185, MAXIMUM PER ATLASBLOK 24

SLECHTVALK
TOTAAL 11, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

Broedseizoen van Uilen in 2024

Dit jaar is er een groot verschil in het aantal juveniele Uilen per nest dat is uitgevlogen en het aantal bezette territoria. Normaal gesproken houdt dit aantal jaarlijks ongeveer gelijke tred. Dit jaar is het heel afwijkend, omdat er heel weinig juveniele kerkuilen zijn uitgevlogen, terwijl de broedplaatsen wel waren bezet. Dit heeft alles met het zeer slechte voorjaar te maken; vanwege de enorme regenval hebben weinig muizen het overleefd. Steenuilen hebben hier niet zoveel last van, zij eten ook andere prooidieren.

Steenuil

Het aantal uitgevlogen Steenuilen is al vier jaar op min of meer het zelfde peil; steeds rond de 80 juveniele steenuilen vliegen er uit in en om Breda. Een heel mooi aantal gezien het aantal juvenielen dat 15 jaar geleden uitvloog.

Martin van Leest

jaar	Steenuil	Kerkuil
	uitgevlogen juvenielen	uitgevlogen juvenielen
2024	83	8
2023	86	24
2022	89	10
2021	77	51
2020	42	22
2019	63	61
2018	43	45
2017	33	34
2016	55	27
2015	38	16
2014	72	33
2013	31	12
2012	39	22
2011	53	13
2010	32	13
2009	28	
2008	22	

Kerkuil

2024 was een zeer slecht jaar voor Kerkuilen. Sinds 2010 is het niet zó slecht geweest. Slechts 8 juveniele Kerkuilen zijn uitgevlogen (zover we dat weten!) van 5 broedlocaties. Het totaal aantal bezette territoria waar Kerkuilen zaten was dit jaar 17. Dus er is zeker hoop de komende jaren, want het aantal territoria blijft de laatste jaren op hetzelfde peil.

Oehoe

Er zijn nog geen broedgevallen bekend in de regio, wel zijn er enkele betrouwbare waarnemingen van verblijfplaatsen in de bossen rondom Breda. Volgend jaar hopen we het eerste broedgeval te melden.

FOTO, BERT VAN DE HAAR

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN

Gemiddeld broedseizoen van 2024 in nestkasten in het Liesbos

De lente van 2024 was warm, zeer nat en somber. In maart, april en mei was de gemiddelde temperatuur 11.8 graden. Dat is bijna 2 graden boven het langjarig gemiddelde van 9.0 graden. Het broedseizoen begon ruim een week eerder dan in 2023. Ook de rupsenpiek rond 6 mei was 10 dagen eerder dan in 2023. In de eerste 3 maanden van de lente viel gemiddeld over het land 256 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 148 mm.

Grote legsels Koolmezen

Onduidelijk is welke invloed de vele regen heeft gehad op de broedresultaten.

Uit de 102 nestkasten in het Liesbos zijn in 2024 643 jongen uitgevlogen. Dit aantal ligt iets lager dan het jaar ervoor, toen vlogen er 673 jongen uit. Daarmee zit 2023 rond het gemiddelde van de broedresultaten van de periode 2014-2024.

17 kasten zonder legsel was het hoogst in de beschreven periode. De Koolmezen deden het duidelijk beter dan vorig jaar. De Pimpelmezen hadden een prima broedseizoen, al was het iets minder dan het recordjaar 2023. De Boomklever deed het slecht met maar 3 geslaagde legsels. De Bonte Vliegenvanger deed het goed, maar wel wat minder dan de afgelopen 3 jaar.

Koolmees

Het aantal legsels van de Koolmees was met 37 legsels het laagste aantal in de afgelopen 11 jaar. Het relatief kleine aantal van 27 broedparen van de Koolmees was erg productief. Dankzij het recordhoge aantal uitgevlogen jongen per geslaagd legsel van 8.9 voor de 1^e legsels en 5.6 voor 2^e legsels, vlogen er toch 253 jongen uit.

Dat is 40 jongen meer dan vorig jaar. Bij de 2 meest productieve broedparen vlogen uit 2 legsels maar liefst 16 jongen uit. Van de 37 legsels werden er maar 5 verlaten. Maar liefst 10 broedparen hadden een tweede legsels. Daarvan mislukte maar 1 legsel. Op 31 maart werd het eerste ei gelegd. Dat is 9 dagen eerder dan vorig jaar.

Pimpelmees

De Pimpelmezen hadden ook in 2024 een prima broedseizoen, al was het iets minder dan het recordjaar 2023. Uit de 34 geslaagde legsels vlogen 313 jongen uit. Hiervan waren er 4 tweede legsels die allemaal slaagden. Wel ligt het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per geslaagd legsel bij het 1e legsel met 9.9 jongen veel hoger dan bij 2e legsels met 4.3. Er waren vier 2e legsels, het hoogste aantal sinds 2014. Bij de 2 meest productieve broedparen vlogen uit één legsel 14 jongen. Ze hadden geen 2e legsel. Het eerste ei werd op 25 maart gelegd. In 2023 was dat 5 april.

Boomklever

De Boomklevers, die in de nestkasten broedden, hadden in 2024 een slecht broedseizoen. Van de 6 legsels werd de helft verlaten. Het aantal van 3 geslaagde legsels is het laagst in beschreven periode. Wel vlogen er uit de 3 geslaagde legsels 24 jongen uit. Een gemiddelde van 8 jongen per geslaagd legsel is het hoogst sinds 2014. Bij één broedpaar vlogen 9 jongen uit. Het eerste ei werd 28 maart gelegd. In 2023 was dat 5 april.

Bonte Vliegenvanger

De Bonte Vliegenvanger heeft in 2024 in 11 kasten gebroed. Daarvan is één legsel mislukt. Uit de 10 kasten met geslaagde legsels vlogen 53 jongen uit. Eén broedpaar bracht 7 jongen groot. Dit is een goed broedresultaat, hoewel het wat minder is dan de afgelopen 3 jaar. Er werden wel 74 eieren gelegd maar er waren ook 15 dode jongen. Dit is het hoogste aantal sinds 2014. Het eerste ei

Gerard Sand

FOTO, GER DUIJF. PIMPELMEES

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Broedresultaten nestkasten Liesbos 2014-2024

Jaar	legsels	gelegde eieren	dode jongen *	geringde jongen	uit gevlogen jongen	verlaten legsel	lege kasten	Totaal aantal kasten
2014	91	814	21	675	685	11	15	99
2015	87	731	13	612	636	4	15	100
2016	91	615	85	481	459	23	13	102
2017	95	830	74	512	501	26	11	102
2018	108	1022	111	531	533	44	7	102
2019	110	1036	8	844	852	13	4	102
2020	92	804	123	498	491	30	16	102
2021	102	815	148	603	582	20	14	102
2022	104	941	98	711	696	18	10	102
2023	103	782	54	694	673	19	12	102
2024	92	841	117	648	643	13	17	102
	legsels	gelegde eieren	dode jongen*	geringde jongen	uit gevlogen	verlaten legsel	datum 1e ei-leg	
	Koolmees							
2014	59	525	2	445	454	5	2-apr	
2015	57	444	8	387	392	2	11-apr	
2016	59	329	37	273	262	17	11-apr	
2017	61	496	62	275	271	20	1-apr	
2018	71	645	108	267	260	37	11-apr	
2019	80	740	6	644	644	6	27-mrt	
2020	52	449	68	265	260	19	6-apr	
2021	48	347	90	229	213	13	5-apr	
2022	52	467	74	335	322	9	30-mrt	
2023	39	288	43	218	214	9	9-apr	
2024	37	324	32	255	253	5	31-mrt	
	Boomklever							
2014	7	54	5	35	35	2	29-mrt	
2015	7	54		50	50		6-apr	
2016	5	31	1	23	23	2	10-apr	
2017	7	44		34	34	1	30-mrt	
2018	7	58	3	51	48		9-apr	
2019	9	68		37	45	3	26-mrt	
2020	10	73	13	46	46	3	4-apr	
2021	6	34	4	27	27	1	1-apr	
2022	6	44		34	34	1	30-mrt	
2023	8	61	1	49	49	1	5-apr	
2024	6	46	19	24	24	3	28-mrt	

Ransuil, *Asio otus*

Uilen moeten al van oudsher tot de verbeelding van de mens hebben gesproken. Ze gelden enerzijds als voorbeeld van wijsheid, anderzijds zijn ze het symbool van domheid. Uilen komen voor in fabels, heksen- en dierenverhalen en spelen een rol in het volksgeloof in vrijwel alle landen. Enkele spreekwoorden: Uilen naar Athene dragen. Zo dronken als een uil. Zo dom als een uil. Hij is gezien als een uil onder de Bonte kraaien. Uilen vinden zelfs hun jongen mooi.

FOTO, CHRIS SCHENK

De naam

Opvallend aan het uiterlijk van de Ransuil zijn de lange oorpluimen. De wetenschappelijke naam betekent 'ooruil'. Zijn Nederlandse naam dankt hij aan de gelijkenis met een muts met een kap die afhing in plooiën, de 'ranse' (Middelnederlands),. Streeknamen zijn Ooruil, Schuifuil, Grote katuil en Horenuil.

Kenmerken

De Ransuil is een middelgrote slanke uil. Ze lijken door de roestbruine bovenzijde, zwartbruin gevlekte verenkleed en kenmerkende oorpluimen vrij groot. De lichtgele onderzijde heeft brede donkere strepen en fijne dwarsstreepjes. Bij gevaar of verstoring drukt hij zijn veren tegen het lichaam en worden de oorpluimen opgericht. Dan zie je pas hoe slank deze uil met zijn fel oranjegele ogen eigenlijk is. Ze hebben een witte 'V' boven de snavel. De lengte is 35-37 cm. en de vleugelspanwijdte is 84-95 cm.

Ze hebben een gewicht van 210-330 gram. Uiterlijk zijn de geslachten gelijk en hun kleed vertoont geen seizoensverschillen. De ruiperiode is lang en complex. Een van de kenmerken van alle uilen is dat hun ogen zo groot zijn. Ze zitten aan de voorkant van de kop en uilen kunnen knipperen met het bovenste ooglid (en niet met het onderste zoals andere vogels). De ogen van de Ransuil zijn net als bij alle uilen naar voren gericht. Ze hebben een driedimensionaal gezichtsveld waardoor ze goed de afstand kunnen schatten. De ogen van de uilen zitten onbeweeglijk in de kop. Daarom moeten uilen hun kop draaien willen ze een andere richting op kijken.

Het gehoor van de Ransuil is ook opmerkelijk. De oorpluimen op de kop hebben niets met hun oren te maken, het zijn verlengde kopveren. De Ransuil heeft grote oopeningen die verborgen liggen achter de rand van de gezichtssluier.

Ze hebben een sterke en scherp gebogen snavel voor het grijpen en uitschakelen van een prooi. De klauwen kunnen wijd uitgespreid worden waardoor ze eenvoudiger een bewegende prooi kunnen grijpen.

Ransuilen hebben vleugels met een breed draagvlak, daardoor hebben ze een geringe vleugelbelasting. Hierdoor kunnen ze gemakkelijk zweven en met een geringe snelheid vliegen om de bodem af te zoeken naar prooi. De vlucht is geluidloos door de structuur van de veren, vooral van de grote slagpennen. De slagpennen zijn voorzien van een fijne franje en bedekt met fluweelachtig dons.

Hoewel Ransuilen vooral 's nachts actief zijn, kun je ze tegen een stam gedrukt of openlijk van de zon zien genieten. In de winter lijken Ransuilen de schuwheid van zich af te schudden en vertonen zich met meerderen gelijk op een roestplaats. Deze kan ook zijn bij bebouwing, in parken of op begraafplaatsen. De roestplaatsen kunnen vele jaren achter elkaar gebruikt worden. Ransuilen vallen door hun schorskleurig verenkleed nauwelijks op.

Ook al zitten de Ransuilen soms dicht bij de menselijke bebouwing, ze zijn snel verstoord en houden van rust. Heb respect voor de uilen en houdt afstand, ga niet te dichtbij met je verrekijker of fototoestel. Als er al mensen staan te kijken, vermijdt dat er een grote groep ontstaat en ga later, op een rustig moment eventueel terug.

Geluid

Uilen zijn geen zangvogels maar toch is de roep meestal aangenaam om te horen. Ransuilen maken verschillende geluiden. Het is te horen in de paartijd, na het invallen van de duisternis. Het is een monotoon, lang en laag 'hoe'. Het lijkt wat op het geluid van blazen in een lege fles. Het vrouwtje van de Ransuil kan een hees trillend 'hree' laten horen. Het geluid doet denken aan het geluid dat ontstaat als je op een grasspriet tussen je duimen blaast. Tijdens de baltsvlucht kunnen ze met de vleugels klappen. De bedelroep van de jongen is een snerpend 'hiid'. De jongen hoor je vooral in mei en juni roepen. De geluiden van de Ransuil zijn goed te onderscheiden van het roepen van andere uilen.

Voedsel

De Ransuil eet voornamelijk muizen, hoofdzakelijk woelmuizen en veldmuizen. Maar ook kleine vogels staan op het menu. Ze bejagen hun prooi vanuit bosschages nabij het open veld.

Voorkomen

Zowel de dichtheid, als het voortplantingssucces zijn sterk gecorreleerd aan de hoeveelheid woelmuizen en veldmuizen. Territoria zijn vanaf januari op zachte winteravonden te lokaliseren dankzij o.a. de kenmerkende baltsroep. Maar de Ransuil is nauwelijks territoriaal en roept zacht of niet. De kans om tijdens een intensief onderzoek een Ransuil te treffen is slechts 21%. Zekere broedgevallen vindt je door op de bedelroep van de jongen te letten. De Avifauna van Noord-Brabant (1967) noemt de Ransuil een vrij talrijke broedvogel in de gehele provincie. Hoewel de Ransuil in vrijwel alle delen van ons land aanwezig is, is er de laatste decennia een drastische achteruitgang zichtbaar. Rond 1980 werd het aantal broedparen geschat op 7000 tot 10.000 paren. De huidige broedpopulatie schommelt rond 2100 tot 3000 paren. Een van de oorzaken van de achteruitgang is de aantasting van geschikte broeden- en voedselgebieden o.a. door de intensivering van de landbouw. Ransuilen bewonen allerlei open landschappen die worden afgewisseld met bosjes of houtsingels. Tijdens de onderzoeksperiode voor de Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 1992-1997, werd vastgesteld dat de soort het meest algemeen was in de Zandregio. De dichtheden waren in de Zeeklei-, Laagveen- en Rivierenregio beduidend lager. Volwassen vogels blijven het hele jaar nabij de broedplaats. Jonge vogels zwerven soms over honderden kilometers uit. Omgekeerd kunnen Ransuilen uit Noord-Europa en Rusland 's winters ons land bereiken. Na de zomer nemen de Ransuilen de gemeenschappelijke roestplaatsen in, variërend van enkele vogels tot soms meer dan honderd. Zulke roestplaatsen zijn uit heel ons land bekend. Het maximale aantallen Ransuilen varieert wel in aantal en per winter op de slaapplek. De ligging van deze gemeenschappelijke roestplaatsen zijn opvallend vaak aan de randen van steden of dorpen. Kikinda (Servië) is de hoofdstad van de Ransuil. In de winter roesten daar enkele honderden (tot 700) Ransuilen in de bomen op de markt bij de kerk.

Broedbiologie

Ransuilen broeden in allerlei landschappen maar mijden grote bossen, boomloze gebieden en binnensteden. Ze broeden in oude kraaiennesten of kunstmatige nestmanden in bosjes en parken. De dichtheden zijn overal laag maar hun aanwezigheid is moeilijk vast te stellen. De stand is sterk afgenomen sinds 1985. Predatie door de Havik op oude en jonge vogels speelt waarschijnlijk een belangrijke rol evenals het gebrek aan geschikte nestplaatsen. Ze hebben als ze broeden een speciale verdedigingsmethode, de imponeerhouding. De uil kijkt de indringer recht in het gezicht, zet de veren op en lijkt dan twee keer zo groot, terwijl de vleugels naar voren worden gedraaid.

Ook maakt de vogel dan een knapperend geluid. De eieren zijn wit, ook ronder dan van veel andere vogels. Het vrouwtje broedt in 28 dagen de eieren uit. De 4-6 eieren worden met een tussenpoos van twee dagen gelegd. Het aantal varieert afhankelijk van de voedselsituatie. Omdat het vrouwtje meteen nadat ze het eerste ei heeft gelegd, met broeden begint, sluipen de jongen van dat broedsel niet allemaal tegelijk uit. De jongen van Ransuilen zijn met wit dons bedekt en ze zijn blind. Na ongeveer 26 dagen verlaten de jongen het nest. Pas na vijf weken zijn ze echt vliegvlug.

Braakballen

Onder braakballen verstaat men de onverteerbare resten van prooidieren. De prooiresten worden in de maag van de vogel tot een compacte massa samengeperst en al of niet met een slijm laag omgeven en dan uitgebraakt. Om te weten te komen welke prooien de uilen vangen is het uitpluizen van braakballen noodzakelijk. Het is aan te bevelen verse braakballen te gebruiken. Het opweken van de braakballen is af te raden, tandjes kunnen dan uit de kaakjes vallen en botresten uit elkaar. Een goede tabel om de resten te determineren is noodzakelijk. De Ransuil heeft een veel eenzijdiger menu dan de Kerkuil, *Tyto alba*. Daardoor is het aantal resten van zoogdieren in de braakballen van de Ransuil veel geringer dan in die van de Kerkuil. De maagsappen van de Ransuil tasten de schedelresten veel sterker aan dan de maagsappen van de Kerkuil doen, zodat de resten moeilijker zijn te determineren. Het zal echter vaak gebeuren dat als men braakballen vindt, de uil of een andere roofvogel onzichtbaar blijft. In dat geval is het niet eenvoudig aan de hand van braakballen te zeggen van welke uil ze afkomstig zijn. De braakballen van de Ransuil zijn meestal grijs en ongeveer 4 tot 5 cm. lang.

Hans van der Sanden

Literatuur:

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*.
Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
Broedvogels in Nederland 2020. Sovon Vogelonderzoek Nederland.
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967.
Samenwerkingsverband West brabantse Vogelwerkgroepen 2007.
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda.
Archief VWG
Uilen natuurlijke en onnatuurlijke historie. John Sparks en Tony Soper Wetenschappelijke Uitgeverij, B.V. 1972

Eerste vestigingen van Oehoe in West-Brabant

De voorspelling, door de Oehoewerkgroep Nederland, dat er in 2024 50 territoria van de Oehoe zouden zijn, is ruimschoots overtroffen. Volgens de laatste tellingen zijn er 102 territoria in Nederland geteld.

Ook in West-Brabant is de Oehoe flink aan het oprukken. Op Waarnemingen.nl worden de Oehoes vervaagd en zijn niet in te zien voor de gebruikers. Van Hans van der Sanden heb ik de telling ontvangen (bedankt Hans) en kan ze o.a. gebruiken om dit artikel te schrijven. Tot nu toe staat de teller op 86 waarnemingen. In hoeverre deze betrouwbaar zijn en of het allemaal wilde exemplaren zijn, is onduidelijk. Uit gesprekken met boswachters, bewoners en informatie op Waarnemingen.nl kan geconcludeerd worden dat er op meer dan 10 plaatsen in West-Brabant Oehoes zitten. Van broedgevallen is nog niets bekend. Oehoes kunnen in de avonduren langdurig zitten roepen, maar het komt voor dat ze ineens weg zijn. Soms hoor je ze niet meer op de vaste plekken waar ze al maanden en langer zitten te roepen. Dit betekent dat ze nog steeds geen vast broed-territorium hebben en weer op zoek zijn.

De meeste Oehoes in West-Brabant zijn dus nog op zoek naar een partner.

Op 2 plaatsen zijn in 2024 dode Oehoes gevonden en zijn er ook 2 gewonden in het vogelasiel Zundert aangeboden. Inmiddels heb ik mijn machtiging ontvangen om Oehoes te gaan ringen en hoop binnen nu en een paar jaar mijn eerste Oehoe te ringen.

Zelf Oehoes spotten

Je kunt natuurlijk altijd een kijkje nemen in het vogelasiel in Zundert. Er zitten daar altijd Oehoes die in beslag zijn genomen. Maar er gaat natuurlijk niks boven een waarneming die je zelf in het wild hebt gedaan. De kans om er een te zien wordt steeds groter, maar je moet wel weten waar je op moet letten om de trefkans te vergroten.

- Waar: aan te treffen in bijna alle grotere bosgebieden waar voldoende rust is.
- Wanneer: de periode om ze te horen (en mogelijk daarna te zien) is vanaf eind januari tot half maart.
- Tijd: ongeveer vanaf een half uur voor zonsondergang liefst bij goed weer en helder zicht, bij volle maan de meeste kans.

Let op: nooit geluidsnabootsing gebruiken, dat werkt alleen maar verstorend!

Martin van Leest

FOTO, BNN.NL

Zwarte Specht met kleur afwijking in verenkleed

Tijdens een boswandeling in december 2024 in Oosterheide, een natuurgebied in beheer van natuurmonumenten (Oosterhout NB), had ik een bijzondere ontmoeting met een Zwarte Specht.

De Zwarte Specht is een grote zwarte vogel (formaat Zwarte Kraai) waarvan de man een geheel rode kruin heeft en de vrouw alleen rood op de achterkruin (zie foto). Vliegt als een gaai, flapperend in een rechte lijn en niet golvend zoals alle andere Spechten b.v. de Grote Bonte Specht. Wat mij al direct opviel door de verrekijker zijn de lichte tot witte (vuil)veren op haar rug. Gelukkig kon ik een foto maken zodat ik thuis nog eens kon bestuderen en uitzoeken of dit soort waarnemingen van veerafwijking vaker wordt gezien bij de zwarte Specht. Leucisme is bij Zwarte Spechten extreem zeldzaam. Leucisme is een afwijking bij dieren (kan ook bij mensen) die leidt tot een verminderde pigmentatie. Leucisme lijkt op albinisme, maar is het absoluut niet. Bij albinisme ontbreekt ook pigment in de ogen, wat de rode oogkleur geeft, en wordt daar soms mee verward. Het woord komt van het Griekse leukós dat 'wit' betekent. Ik zelf heb meerde malen Merels, Kauwen en Kraaien gezien met leucisme maar bij een Zwarte Specht nog nooit. Ik heb een mail met de foto gestuurd naar Rob Bijlsma (Rob is een autoriteit op het gebied van vogels in het bos en hun broedbiologie) met de vraag of hij deze veerafwijking wel eens heeft waargenomen. Hierbij de reactie van Rob: *“Zo licht heb ik ze nog nooit gezien. Wel vertonen Zwarte Spechten veel sleet op de veren, waardoor ze vaker lichtbruin worden in plaats van zwart (vooral vleugels). Heeft niets met leeftijd te maken. De witte veren van jouw vogel is misschien extreme sleet, maar zeker weten doe ik dat niet”.*

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN

Gerard Gorman (2011) schreef in *The Black Woodpecker*: *“Het enige verslag waarvan ik op de hoogte ben, is een twee jaar oud vrouwtje dat in oktober 2000 in Denemarken werd geringd en waarvan een lichaamsveer op de onderbuik licht was getipt. Het is interessant om op te merken dat de nauw verwante Noord-Amerikaanse Helmspecht, die als ecologisch equivalent van de Zwarte Specht kan worden beschouwd, vatbaarder is voor leucistische of melanistische kleurafwijkingen.*

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN

Discussie

Gezien het zeldzame voorkomen van leucisme bij Zwarte Spechten weet ik niet of we hier te maken hebben met leucisme of sleet op de veren. Misschien zijn bij de rui enkele veren overgeslagen waardoor die veel meer verbleekt zijn dan de rest? Ik heb de Zwarte Specht later weer gezien; voordeel van de kleurafwijking is dat ik de dame als individu visueel kan herkennen. Bij Kauwen en Kraaien is bekend dat (welvaarts)voedsel invloed heeft op veerontwikkeling. Bij beide komt het vaker voor, zeker in het stedelijk gebied. De kleuring van de veren bij vogels/dieren wordt veroorzaakt door melanine. Dit is het natuurlijke pigment van het lichaam. Bij dieren met leucisme wordt melanine wel aangemaakt en is het pigment dus wel aanwezig. Het komt alleen niet tot uiting in de veren door een gemis aan bepaalde eiwitten. Het gevolg van deze erfelijke aandoening zijn kleurloze (witte) veren.

Raymond van Breemen

Bronnen

Website Vogelbescherming Nederland

Gorman Gerard (2011): *The Black Woodpecker*, a Monograph on *Dryocopus maritius*

Koos Dijksterhuis: atlas contact De Zwarte Specht.

De tuinvogeltelling 2025

Al jaren wordt de nationale tuinvogeltelling georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en SOVON. Het wordt vooral gedaan om de mensen enthousiast te maken voor het waarnemen van vogels in hun tuin en met succes. Steeds meer mensen doen mee.

Het is natuurlijk de vraag: levert dat dan wat op? Ik heb ook eens in mijn archief en de bijbehorende Hupkes gekeken of er veel veranderd is. Ik kan jullie zeggen dat is niet het geval. Sommige vogelsoorten verschuiven een plekje op de ladder, en anderen weer niet. Het viel me zelfs op dat ook de aantallen vaak even groot blijven, als je 10 meer of minder een niet noemenswaardige verandering noemt. Dan heb ik het over mijn eigen wijk: Heusdenhout in Breda.

Onderstaand de tabel van de tellingen van de gemeente Breda in Heusdenhout in twee verschillende jaren waar dan toch 10 jaar tussen zit. Je zou bijna zeggen dat er in Heusdenhout weinig is veranderd, maar schijn bedriegt. Er is een hele wijk vernieuwd, kijk maar eens naar de Driehoek.

Top 10: 4817NP			
2025		2015.	
1 Kauw	124	1 Kauw	132
2 Huismus	101	2 Huismus	90
3 Koolmees	94	3 Koolmees	80
4 Pimpelmees	68	4 Merel	79
5 Turkse tortel	58	5 Pimpelmees	61
6 Merel	56	6 Turkse tortel	59
7 Vink	49	7 Houtduif	44
8 Houtduif	40	8 Roodborst	30
9 Ekster	39	9 Ekster	30
10 Roodborst	34	10 Vink	29

FOTO, WILLEM VEENHUIZEN. HUISMUS

De grootste verandering zie je bij de Merel en de Vink. De rest blijft in aantallen ongeveer gelijk. De Merel heeft in de laatste jaren vooral last gehad van het Isutuvirus, waardoor veel Merels zijn verdwenen. Opvallend is ook dat de Vink best is toegenomen, althans bij mij in de wijk. De vraag is natuurlijk: zijn dit werkelijke veranderingen in de vogelstand van Breda of is dit slechts een momentopname? Daar heb ik uiteraard geen antwoord op. Ik denk dat ze daar bij SOVON meer over kunnen zeggen.

Piet van Iersel.

Wanneer hoorde u de eerste Fitis?

Doe mee aan het fenologie-onderzoek 2025 en geef je waarnemingen zo volledig mogelijk door. Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden. Als vogelwerkgroep zijn we vooral geïnteresseerd in de aankomstdatum van de zomergasten en doortrekkers. Een onderzoek waaraan iedereen, ervaren of pas gestart met de vogelstudie, aan mee kan doen. Dus evenals andere jaren ook dit jaar weer de oproep om de eerste waarnemingen van zomergasten of doortrekkers door te geven. Ook als je aan andere tellingen zoals MUS of aan inventarisaties zoals BMP meewerkt, geef je waarnemingen die van belang kunnen zijn voor het fenologie-onderzoek door. Hoe meer waarnemingen er van een soort binnenkomen, hoe interessanter het wordt om de gegevens van meerdere jaren te vergelijken. Dus daarom de oproep aan ieder: geef je waarnemingen door op waarneming.nl of email naar ahsanden@hetnet

Hans van der Sanden

FOTO, RAYMOND VAN BREEMEN FITIS

Een feestelijke avond in vrolijke sfeer

Op 8 januari verzamelden 81 leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep zich in de grote zaal van ons 'thuishonk', de Wegwijzer, voor de traditionele nieuwjaarsbijeenkomst. Van de aanwezigen hadden 60 leden zich, zoals gevraagd was, tevoren aangemeld.

Zoals ieder jaar was er bij binnenkomst koffie of thee met iets zoets, de "beste wensen" over en weer en dan het welkom door de voorzitter, Bert van de Haar. Uit de punten die hij benoemde in zijn toespraak sprak de strijdbare en volhardende houding van het bestuur in zaken als bv. de langsepende kwestie rond de provinciale afschotvergunning van knobbelzwanen.

En dan de quiz!

Maurice Verschuren, die door het bestuur bij de komende jaarvergadering wordt voorgesteld als kandidaat om de taak van Bert over te nemen, fungeerde als strenge quizmaster. Tevens speelde hij de rol van interviewer van de wereldberoemde 'vogel-professor' Piet van Iersel (zie foto), compleet met echte baret en gezeten aan een rommelig bureau. Piet gaf bij elk van de 10 vragen van de interviewer een toelichting. Hij had zich uitermate goed voorbereid en wilde graag uitgebreid antwoorden, maar moest zijn wijsheid in steeds één minuut proppen.

Daarna waren per tafel de deelnemers aan de beurt. De vragen waren verrassend en afwisselend en leidden tot onderlinge gesprekken over de onderwerpen en uiteindelijk tot een heldere samenvatting van de doelstellingen van de werkgroep.

Bij een peiling reageerden 10 tafels met de volgende verdeling:

- 1 vogelstudie door o.a. lezingen, cursussen, excursies
- 2 inventarisatie van vogels
- 3 bescherming van vogels
- 4 bijdragen aan milieubescherming.

Alle tafels zijn het eens met de uiteindelijke conclusie.

De doelstellingen zijn, door hun samenhang, even belangrijk voor een club als de onze.

Er is nog veel werk te verrichten!

Nadat Ineke Buijnsters, die nauwgezet de per tafel doorgegeven punten noteerde, de uitslag kon tonen, bleek dat het 7-tal van tafel 5 het hoogste aantal punten had gescoord: 12.

En van dat 7-tal bleek Kees Wijnen met de eer te mogen gaan strijken.

Hij ontving de gouden veer (de wisseltrofee) van Mitchell Krijnen, de winnaar van 2024.

Het boek 'Vogelaars (nooit) uitgevogeld' mag hij houden.

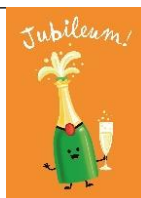
Een geslaagde bijeenkomst van een hopelijk prachtig vogeljaar met mooie waarnemingen.

Niet te veel somberen over de tekst van het lied dat uit volle borst door ieder ter afsluiting werd gezongen... Als Nederland onder de zee ligt....

Agnes van der Sanden

200 ste Hupke

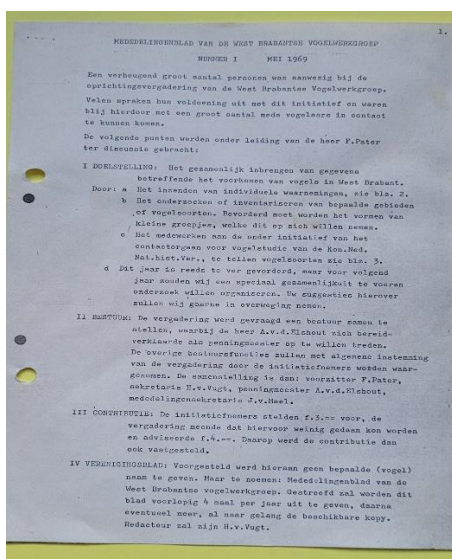

Aan alle werkgroepen is gevraagd om een bijdrage te leveren nav. het uitkomen van het 200ste Hupke. Hieronder de bijdrage van vier werkgroepen.

Ons Hupke

Van Ontstaan tot Heden

Ons eerste Hupke was eigenlijk nog geen Hupke maar een mededelingenblad dat door onze oprichter, Harry van Vugt, werd gezonden naar een aantal bij hem bekende vogelaars. Doel was, hen bijeen te brengen om in West-Brabant een vogelwerkgroep op te richten. De meeste aanwezigen waren erg enthousiast. Er werd een bestuur gevormd, de doelstellingen en het werkgebied werden vastgesteld. Van de destijds aanwezigen zijn er nog drie lid van onze vogelwerkgroep, namelijk Harry van Vugt (86), Huub Oome (86) en de jongste, Willem Veenhuizen (73). Voorgesteld werd tevens per kwartaal een mededelingenblad uit te geven. Wat wel leuk is, is dat ook werd besloten om hier geen specifieke naam (vogel) aan te geven. Als redacteur werd Harry aangewezen, hij was tevens secretaris.

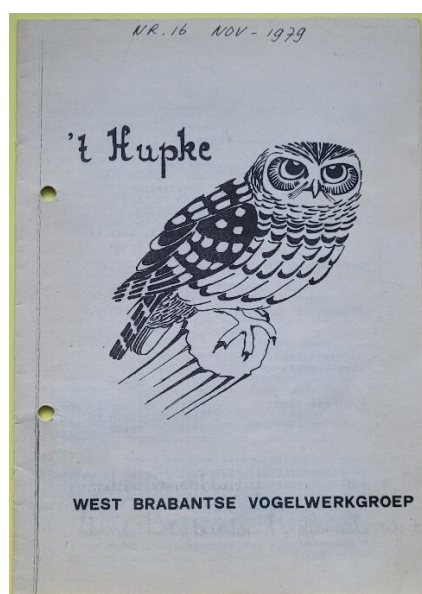
Het laatste mededelingenblad was nummer 15, maar we waren wel tien jaar verder, namelijk augustus 1979. In tien jaar tijd waren dus maar 15 bladen verschenen en nummer 14 was van april 1977, dus ruim twee jaar eerder. De vogelwerkgroep was eigenlijk in slaap 'gedommeld'. Vandaar dat Hans van der Sanden en ondergetekende tijdens een vogelreis in de Pyreneeën met Harry bespraken dat er nu toch wel eens wat moest gaan gebeuren.

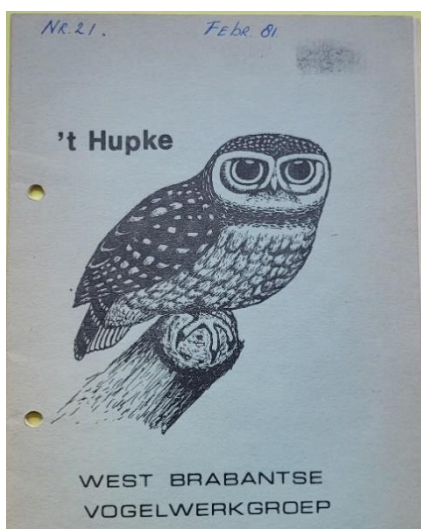
En zo geschiedde dan ook, er werd een vergadering uitgeschreven op 24 augustus bij Huize Louise aan de Baronielaan en een nieuw bestuur gekozen.

Voorzitter:	Harry van Vugt
Secretaris:	Hans van der Sanden
Penningmeester:	Jan Benoist
Biologisch secretaris:	Willem Veenhuizen
Studietochten:	Ad Klop
Redactie 't Hupke:	Agnes v.d. Sanden

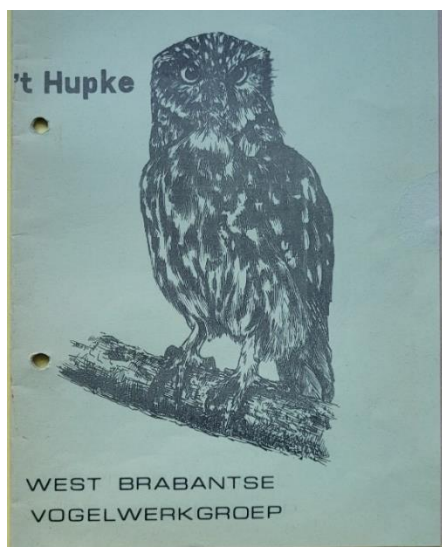
In het eerste echte Hupke opende Harry als volgt: 'Het is ons een genoegen U hierbij ons vernieuwd verenigingsblad te kunnen presenteren. Door een aantrekkelijker druk hopen we te bereiken dat het blad beter gelezen wordt en bewaard blijft. De Steenuil is nog een vrij algemeen voorkomende vogel in West-Brabant, die zich altijd in de sympathie van de bevolking heeft kunnen verheugen. Zijn volksnaam is afgeleid van zijn gedrag, bij opwinding wipt of hupt hij op en neer. Om het blad een meer streekgebonden karakter te geven, hebben we het 't Hupke' gedoopt.

In deze periode had Harry via zijn werkgever op Schiphol een afgedankte offset machine op de kop getikt, met allerlei chemicaliën om te kunnen drukken. Deze stond in de gang van het appartement waar ik woonde, in de Apenrots in de Haagse Beemden, alwaar wij 't Hupke zelf drukten. Dat ging niet altijd goed en menig 'zwart vel' met de nodige zweetdruppels is in de papierbak verdwenen.

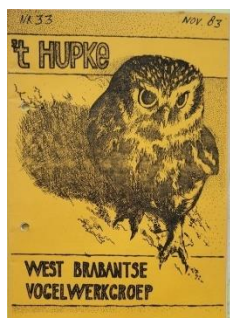

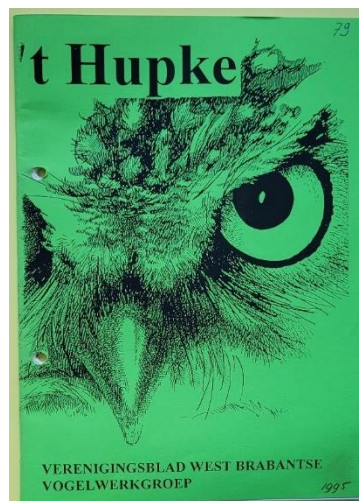
De tekening op de voorkant van nummer 16 t/m nummer 20 was gemaakt door een collega van Agnes, evenals de tekening van nummer 21 t/m nummer 28. Deze eerste officiële Hupkes schreef Agnes in haar eentje vol (zoals Harry deed in de mededelingenbladen). Pas later en na veel aandringen kwamen er af en toe ook stukjes van anderen. Daar vermeldde ze dan ook de naam van de schrijver bij.

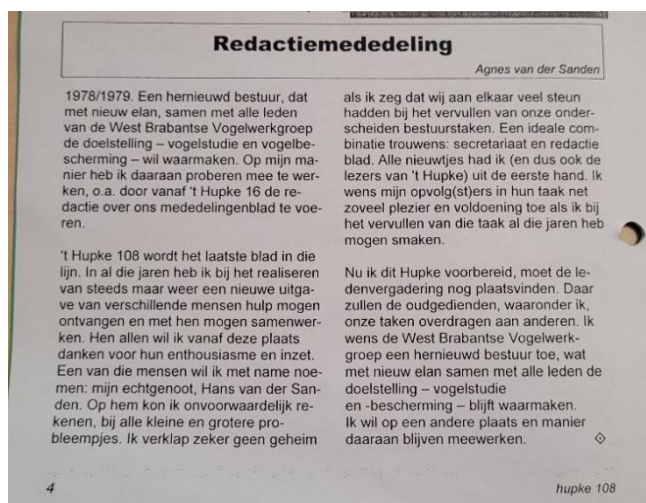
Op nummer 29 t/m 32 staat een tekening van ons lid, Wouter van Gils. Hij maakte overigens veel meer tekeningen die in 't Hupke stonden in die jaren. Over deze tekening was hij niet zo heel tevreden, vandaar dat er weer een nieuw tekening van 't Hupke verscheen die het langer heeft volgehouden, namelijk van nummer 33 t/m 78.

We zijn dan aangeland in 1995 en nog steeds voert Agnes de redactie van ons blad. In datzelfde jaar, 1995 kwam het lentenummer (nummer 79) uit met een vernieuwde kaft. Onze hof tekenaar was nog steeds Wouter van Gils. Zijn laatste tekening is nog steeds ons logo, waar we trots op zijn.

Vanaf nummer 86 (1997) kreeg ook de binnenkant van 't Hupke een opknapbeurt. Op dat moment had ik Piet Verboom bereid gevonden om 't Hupke in eigen beheer te gaan drukken. Hij was één van mijn collega's bij het Kadaster. Piet werd lid van de Vogelwerkgroep. Het toeval wilde dat zijn achtertuin aan 'ons' natuurgebied, de Kamertjes, grensde. Hij was zeker geen vogelaar maar wel een kei op het gebied van computers.

Op de jaarvergadering in 2002 werd Piet tevens onze nieuwe penningmeester en hij nam vanaf nummer 108 de redactie over van Agnes v.d. Sanden. Agnes had er nu bijna 25 jaar op zitten als redactielid. Zij schreef bovenstaand bericht.

Chapeau Agnes.

Vanaf nummer 108 t/m nummer 131 voerde Piet de redactie, hij maakte de lay-out en drukte 't Hupke in eigen beheer. En met nummer 131 kwam een einde aan een tijdperk van het A5-formaat van 't Hupke.

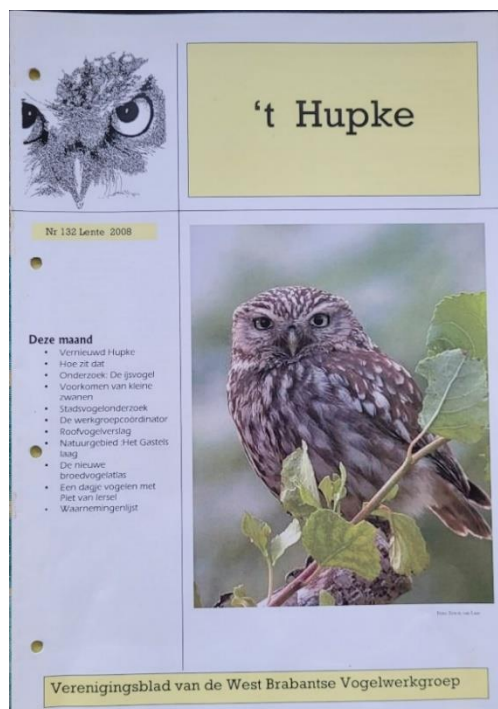
Nieuwe periode

Martin van Leest en ondergetekende gaan tot op heden bijna elke maandag vogels kijken. Ik werkte niet op maandag en Martin had ook op maandag zijn vrije dag. Nu zijn we beiden met pensioen en hebben we er bijna 40 jaar opzitten. Tijdens deze vogeltochten bespreken we natuurlijk o.a. het wel en wee van de vogelwerkgroep. Op enig moment, rond de eeuwwisseling, kwam Martin met het idee om 't Hupke wat te moderniseren en op A4 te gaan drukken, met een gekleurde omslag. Al vogelend en pratend werd het idee uitgewerkt. Er kwam bijvoorbeeld een nieuwe redactie met meerdere personen. Ik werkte nog bij het Kadaster en zat daar in de redactie van het landelijke personeelsblad, waardoor ik wel wat praktische ideeën had. Bijvoorbeeld vaste rubrieken en vaste plaatsen gebonden aan één of twee bladzijden. Een blad met artikelen en foto's van de eigen leden en over het eigen werkgebied West-Brabant. Een rubriek, 'natuurgebied in de regio', we bezochten toch al elke maandag een gebied in de regio en ik maakte al regelmatig wat foto's. Het blad werd ook meteen op de website geplaatst, met liefst, om de leesbaarheid te vergroten, een foto op elke bladzijde. We bespraken dit met Piet Verboom en schreven een voorstel om één en ander aan het bestuur voor te leggen. Voor Piet was dit een mooi moment om te stoppen met het in eigen beheer drukken. Hij deed mij wel het idee aan de hand om eens te gaan praten met Rijnja, een drukkerij op het NAC-stadion die ook wel wat korting gaven aan verenigingen. Zo kwam ik in gesprek met de bedrijfsleider, Remko Hanssen. Hij vond het leuk om wat extra's voor ons te doen omdat hij ook wel geïnteresseerd was in vogels. Jaren is 't Hupke gedrukt bij Rijnja en we waren daarover heel tevreden, totdat de vestiging in Breda werd opgeheven en verhuisde naar Dordrecht. Het toeval wilde dat Remko voor zichzelf was begonnen en inmiddels met zijn bedrijfje in Breda was gevestigd. Hij belde mij (toeval of niet) net op het juiste moment. Ik had net bij 3 drukkerijen in de buurt om een offerte gevraagd. De vierde en gunstigste was van Printwall (lees Remko). En geloof het of niet, inmiddels verzorgt Remko het hele proces van druk, adressering en verzending van 't Hupke. Onze niet te evenaren penningmeester zorgt elk kwartaal voor een actuele adreslijst. En, om het verhaal nog sterker te maken, Remko is inmiddels een echte vogelaar geworden.

Het nieuwe Hupke

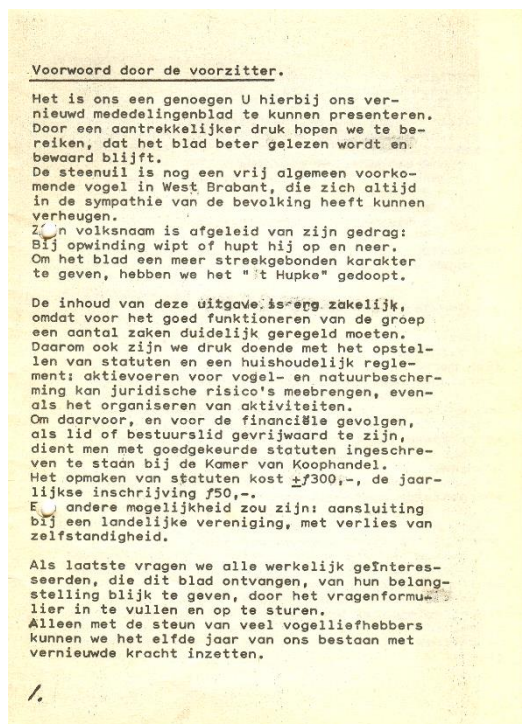
Dit alles resulteerde in het Hupke zoals we dat nu nog kennen. Zoals het elk kwartaal weer door Martin in elkaar wordt geflanst op zijn laptop. Vraag me niet hoe hij het doet maar hij doet het wel. En elk kwartaal verschijnt er weer een geweldig nieuw nummer. Met dank aan de huidige bestuursleden en redactieleden die elk kwartaal weer hun vaste rubrieken maken, de fotografen die hun foto's beschikbaar stellen en de correctoren die er steeds weer voor zorgen dat er maar heel weinig taalfouten in staan.

En, natuurlijk niet te vergeten, de leden die ook af en toe een artikel schrijven. Samen maken we er iets moois van.

Ik heb met dit verhaal geprobeerd aan te geven wat er allemaal omgaat en voor nodig is om, door de jaren heen, steeds opnieuw een mooi en informatief verenigingsblad te fabriceren, wie er allemaal aan mee werkt en wat het allemaal oplevert.

Jan Benoist (Hoofdredacteur of eindredacteur. Daar zijn Martin en ik het na zoveel jaar nog niet helemaal over eens)

UIT 't HUPKE JAARGANG 11

De Uilenwerkgroep

Er is heel wat uilenwerk voorafgegaan aan de oprichting van onze uilenwerkgroep maar sinds 2009 is er dan toch officieel een werkgroep ontstaan. Er was kennelijk werk aan de winkel!

Martin van Leest, sinds jaar en dag de coördinator van uileninventarisatie activiteiten rondom Breda, heeft in 2007 een soortenbeschermingsplan Steenuil voor de Gemeente Breda geschreven. Dit heeft geleid tot een informatieavond in februari 2008 over Steenuilen in het Stads Kantoor. Daar is de aftrap gegeven voor een collectieve inventarisatie met geluid in het buitengebied.

Er is gestart in 10 werkgebieden. Op veldkaarten was aangegeven op welke locatie uilengeluiden moesten worden afgespeeld (we gingen destijds nog met mp3 met bijbehorende boxen op pad). De theorie zegt dat Steenuilen die ergens een territorium hebben, in het vroege voorjaar reageren op de territoriumroep van "concurrenten". Geluidsinventarisaties hebben we structureel een tweetal jaren gedaan. De informatie die dat heeft opgeleverd is ter beschikking gesteld aan de Gemeente zodat daarmee bij inrichtingsprojecten in het buitengebied rekening kan worden gehouden.

De gebieden, zoals in 2008 vastgesteld, zijn in meer of mindere mate de gebieden waarin wij nog steeds actief zijn. In 2009 is namelijk het inventarisatiewerk opgegaan in de Uilenwerkgroep van de Vogelwerkgroep. De starters van toen zijn inmiddels de ervaringsdeskundigen van nu. Incidenteel schuiven nieuwe "uilenwerkers" in. Zo af en toe inventariseren wij nog steeds met geluid, ook fietsen of rijden we regelmatig door "ons" uilengebied. Medio mei gaan wij de vele steenuilenkasten die er inmiddels rondom Breda hangen controleren op bewoning.

Als er eenmaal een uil in zit dan kom je die jaarlijks weer tegen, tenzij er een of andere verstoring is geweest. De Steenuilen en Kerkuilen zijn honkvast, dat kunnen we zien aan de ringen die ze als jonge uilen meekrijgen. In het najaar worden de nestkasten schoongemaakt en eventueel nieuwe kasten opgehangen.

Zo zijn wij jaarrond op de een of andere manier met uiltjes bezig en dat vervelt nooit getuige de duurzaamheid van alle uilenwerkers.

Antoinette van der Wildt

Werkgroep 'De kamertjes'

'De Kamertjes' is een gebied van circa 2 hectare en is gelegen in de Haagse Beemden, vlak bij het station langs de Backer en Ruebweg, hoek Westerhagelaan. Het is een restant van een kleinschalig weidegebied met elzensingels. Het gebied 'De Kamertjes' was dermate nat dat de gemeente hier geen mogelijkheid zag om dit te bebouwen en het was door de ligging, omringd door ontsluitingswegen, ook niet aantrekkelijk om te bebouwen. In overleg tussen de gemeente Breda en de West Brabantse Vogelwerkgroep is besloten om er een natuurgebiedje van te maken. De gemeente stelt het beheerplan op voor het gebied en is verantwoordelijk voor het jaarlijks maaien van de weilandjes. De Vogelwerkgroep voert een deel van het beheersplan uit. Brabants Landschap faciliteert de vrijwilligers.

Wat doet de werkgroep?

De werkgroep is verantwoordelijk voor het periodiek afzetten van de elzensingels, het openhouden van de binnensloten en greppels. Dit gebeurt in de maanden september t/m maart op zaterdagmorgen. Concreet gaat het om zagen van elzen (bomen), knotten van wilgen, verwijderen van braamstruiken en wat overige diverse werkzaamheden. Daarnaast werken we een zaterdag in het jaar bij zorgboerderij De Kleine Hoeve en een zaterdag bij het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert.

Op dit moment telt de werkgroep 17 leden van diverse leeftijd. Het zijn allen mensen met een warm hart voor de natuur en die het leuk vinden om in de natuur te werken. We laten enkele leden zelf aan het woord.

Dianne: "ik wil iets doen voor de wijk waar ik woon en ik houd van buiten zijn. We leren van elkaar. En belangrijk: we lachen veel met elkaar en het is een leuke, warme groep mensen".

Ton: "voor mij is werken in de Kamertjes een combinatie van werken in de natuur, het hebben van contacten en ondervinden van gezelligheid. En ik hoop het nog jaren vol te houden".

Renée: "ik zit graag bij de werkgroep omdat het nuttig werk is voor de natuur en het erg gezellig is om samen te werken en het schept saamhorigheid. Het werken is eveneens voor mij een goede uitlaatklep".

Jan: "voor mij telt saamhorigheid, fysiek bezig zijn, behoud van de natuur en lekker kletsen tijdens de koffiepauze".

Frans Aarts

Werkgroep Excursies

Al die prachtige excursies in de regio en soms daarbuiten, die op de activiteitenkalender staan van de Vogelwerkgroep, worden georganiseerd door ons: de werkgroep Excursies. Op dit moment bestaat de werkgroep uit Giggi van Melick (sinds 2020), Sandra Aarts en Bianca van den Berg (beiden sinds eind 2023). Alle drie zijn we enthousiaste vogelaars en natuurliefhebbers, die actief willen bijdragen aan de Vogelwerkgroep.

We komen meerdere keren per jaar samen en doen ons best om een gevarieerd aanbod aan excursies op de agenda te zetten, zowel qua biotopen als door elk jaar zoveel mogelijk verschillende gebieden te bezoeken. Het contact met de begeleiders en alle deelnemers, het monitoren van de aanmeldingen en het aanleveren van de teksten voor de website en nieuwsbrief kost nog best wat werk, maar is ook erg leuk! Per jaar organiseren we 20 à 25 excursies. De meeste daarvan zijn gratis en zowel leden als niet-leden kunnen deelnemen. Sommige excursies staan meerdere jaren achter elkaar op de agenda, gewoon omdat ze zo goed in de smaak vallen!

Onze werkgroep probeert het mogelijk te maken dat mensen met elkaar op pad kunnen. Samen zie je altijd meer en het is natuurlijk ook veel gezelliger dan alleen. Daarnaast kun je van elkaar en van onze fantastische excursiebegeleiders veel leren. Op die manier helpen de excursies je om beter te worden in het herkennen van de verschillende vogels. Ten slotte hopen we dat mensen op deze manier nieuwe gebieden in de regio leren kennen. Er is zoveel moois te zien en te ontdekken, gelukkig vaak ook dicht bij huis!

We staan altijd open voor excursiesuggesties en zoeken continu enthousiaste begeleiders, naast onze mooie groep "vaste" krachten! Dus schroom niet om contact met ons op te nemen via excursies@westbrabantsevwg.nl. Tot ziens bij de excursies!

Bianca van den Berg

Frank Verpaalen

Zundert, en in het bijzonder het Vogelrevalidatiecentrum (VRC), is een plek waar ik regelmatig leden van onze vereniging tegenkom. Sommigen komen langs voor een nieuwe kijker of scope, anderen om de prachtige tuin te bewonderen, vogels te spotten, of gewoon te genieten van een lekker pintje. Hoe het precies ging met Frank weet ik niet meer precies, maar onze gedeelde passie om vooral jonge mensen te laten kennismaken met de schoonheid van vogels in hun natuurlijke omgeving, bracht ons samen in verschillende educatieve werkgroepen. Met deze gezamenlijke drive en inzet voor natuurbeleving, stel ik Frank Verpaalen graag aan jullie voor.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Super belangrijk! Dat begint al thuis in onze tuin. Door deze zo natuurvriendelijk mogelijk in te richten (onze zoon noemt het "t oerwoud"), worden er gedurende het gehele jaar vogels aangetrokken en zit je er dagelijks op de 1^e rang. Daarnaast doe ik met veel plezier mijn vrijwilligerswerk bij het Vogelrevalidatiecentrum. Elke vrijdag ben ik actief in de dierv verzorging en daarnaast houd ik me bezig met presentaties, rondleidingen en educatie Voortgezet Onderwijs.

Wat betekent de vogelwerkgroep voor jou?

Voor mij is het een ontmoetingsplek van mede-vogelaars: praten over en luisteren naar elkaars belevenissen. Daarnaast biedt het een plaats waar ik lezingen kan volgen. Deze zijn altijd leerzaam en met momenten van verwondering over wat de vogelwereld te bieden heeft.

Waarom ben je lid geworden?

Ik voel me betrokken bij het wel en wee van de vogels en een regionaal actieve werkgroep biedt voor mij de gelegenheid om meer te leren én actief bezig te zijn in het belang van de vogels.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Ik heb de kans gekregen om een week rond te reizen op de Galápagoseilanden. Op een ochtend dook ik vanaf ons bootje in de oceaan. Ik bleek niet de enige te zijn ... ik kon rond zwemmen in gezelschap van een groep Galápagospinguïns.

Wat is je lievelingsvogel?

Dat kan per moment verschillen. De laatste weken was ik bijvoorbeeld n.a.v. een excursie richting Brouwersdam weer een paar dagen erg gecharmeerd van de Grote Zaagbek, die ik daar had waargenomen.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Naast het werken bij het VRC ben ik ook als vrijwilliger actief voor SOVON. Ik tel watervogels en doe aan broedvogelmonitoring, beide in de Lage Vuchtpolder. Daarnaast ben ik vrijwilliger voor SBB en monitor ik de roofvogelnesten en de aanwezigheid van de Raaf in het Mastbos. Natuurlijk trek ik er ook regelmatig op uit. Ik ga bijvoorbeeld naar vogelhotspots in Zuidwest Nederland en loop een paar keer per jaar mee met medevogelaars die actief zijn in Rooskensdonk, Weimeren en Stripen. En verder maak ik nog af en toe een vogelreisje wat verder weg. In mei ga ik naar Polen voor een bezoek aan de oerbossen en het moerasgebied van Biebrza.

Wat is het mooiste vogelland?

De lezer verwacht hier mogelijk een gouden tip van mij, maar dan stel ik je teleur. Natuurlijk zijn er wereldwijd en dicht bij huis aantrekkelijke vogelgebieden, maar de kunst is toch vooral om dagelijks te genieten tijdens een ommetje in je eigen buurt. Ik woon in Prinsenbeek en als ik dan bijvoorbeeld Staartmezen tegenkom of een groepje Slobeenden zie op De Kuil, is mijn dag helemaal geslaagd.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Uitgaande van bereikbaarheid met de fiets heeft onze regio al veel te bieden. Met de auto is de actieradius wat groter en bezoek ik graag de Regte Heide, Bleeker Heide, Goeree-Overflakkee, regio Brouwersdam of Flevoland.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Nu ik met pensioen ben, gaat dat prima en ben ik vooral doordeweeks veel op pad. In mijn werkzame jaren in het Speciaal Onderwijs kwam ik nauwelijks toe aan het veldwerk en daarbij kwam ook dat in de weekenden de vrije tijds activiteiten van onze kinderen begeleidingstijd vroeg.

Zijn we nog wat vergeten?

O ja. Afgelopen december en januari ben ik samen met een medevogelaar de slaapplaatstelling van de Halsbandparkiet opgestart in Breda. N.a.v. diverse meldingen op Waarneming.nl hebben we een 4-tal parken afgezocht en ons ten slotte gericht op het Valkenberg in Breda. Resultaat: een nultelling. "Alle begin is moeilijk". Afsluitende tip: trek er op uit, neem altijd je kijker mee en laat je verrassen.

Ineke Buijnsters

Natuurgebied in de regio

Chaamse Bossen

Algemeen

Het gebied de Chaamse Bossen meet 1.324 ha en is eigendom van Staatsbosbeheer. De Ulvenhoutse Bossen, Alphense Bergen en de Generaalsbossen bij Alphen horen hier ook bij.

Ligging en bereikbaarheid

Tussen de weg Gilze-Chaam en het dorp Alphen, ten oosten van de Langenbergseweg N260 en doorsneden door de Gilzeweg van Chaam naar Gilze (of andersom). Ten zuiden begrensd door de Alphensebaan/Chaamseweg van Alphen naar Chaam (of andersom).

Beschrijving

Het gebied is een combinatie van oude bossen, drassige graslanden, beekjes en heidevelden met vennen; bekend zijn het Rondven en het Putven. Ooit bestond het gebied uit zandverstuivingen en natte heide met vennen. Tussen 1900 en 1934 werd er ontgonnen en werd boswachterij Chaamse Bossen aangelegd, veelal beplant met grove den. Het gebied werd ontwaterd en natte plekken werden omgezet in grasland. Hieraan heeft het bos zijn verrassende afwisseling te danken. De plantengroei van het gebied is echter arm en bestaat, vooral langs de paden, uit schrale (heide)vegetatie; tegenwoordig zoals overal behoorlijk vergrast. Rond de jaren 2000 werden landbouwgebieden in deze regio weer in oude staat teruggebracht. Hierdoor ontstonden opnieuw vennen en moerasgebieden met open plekken, die voor prachtige uitzichten zorgen.

Mogelijkheden

Er zijn gemarkeerde wandel- en fietsroutes. Parkeren kan bij de Steengroeve (restaurant aan de Industriestraat 24 te Chaam) of, als het daar druk is, bij de parkeerplaats 100 meter verderop. Vanaf de Nieuwe Maastrichtsebaan in Gilze kun je ook je rondje starten, maar er zijn daar geen echte parkeerplaatsen. Ben je met de fiets dan neem je van hieraf de Wolfgatsebaan, of vanaf de Gilzeweg de Huisdreef.

Nu (januari 2025) is het er erg nat en zijn sommige paden geheel ondergelopen. Het levert wel mooie plaatjes op!

Wat is er te zien en te horen

Veel! Afhankelijk van het seizoen natuurlijk. Kijk op Waarneming.nl bij Chaam/Chaamse bossen voor recente waarnemingen.

Wilma Rasink

Een Huismus man met een zwarte snavel?

Als je goed naar de Huismus, *Passer domesticus*, kijkt zie je dat het mannetje in de winter een hoornkleurige snavel en in de broedtijd een zwarte snavel heeft.

De snavel bestaat uit twee skeletdelen. Daarop zit een dunne huidlaag met bloedvaten, die een 'rhamphotheca' vormt. Dit is een laag stevig weefsel opgebouwd uit keratine, een eiwit waar ook nagels en haren uit bestaan. De rhamphotheca groeit altijd door en slijt voortdurend af aan de punt door het gebruik van de snavel. De kleur van de pigmenten in snavel verandert onder invloed van hormonen. Aan de hand van de kleur kunnen soortgenoten de conditie van een individu bepalen.

Dit komt bij veel vogelsoorten voor. Zo hebben de mannetjes van de Vink, *Fringilla coelebs*, en Appelvink, *Coccothraustes coccothraustes*, buiten het broedseizoen een hoornkleurige snavel en tijdens het broedseizoen een loodgrijze snavel. De Kleine Zilverreiger, *Egretta garzetta*, heeft in de broedtijd een zwarte snavel en daarbuiten een loodgrijze snavel. De Grote Zilverreiger, *Ardea alba*, heeft een gele snavel, een goed kenmerk voor deze vogel, en in de broedtijd een zwarte snavel.

Bij jonge vogels die door de ouders worden gevoerd zijn de binnenkant van de snavel en de mondhoeken vaak zeer opvallend rood en geel gekleurd. Deze kleuren stimuleren de oudervogels tot het aanbieden van voedsel. Deze felle kleuren verdwijnen bij de jongen bij het ouder worden.

Een onvolwassen mannetjes Merel, *Turdus merula*, heeft donkerbruine vleugels, een vaal zwart lijf en een donkere tot soms een zwarte snavel. Hij is dan wat moeilijker van een vrouwtje te onderscheiden.

Bij het ouder worden verandert dit. Het verenkleed wordt zwart en de snavel krijgt zijn typische geel/oranje kleur, evenals de oogring. Naarmate de leeftijd van de man toeneemt, wordt zijn snavel wat langer en de kleur feller. Het mannetje van de Wilde Eend, *Anas platyrhynchos*, heeft een geelgroene snavel en daardoor te onderscheiden van de 'wildkleurige' parkeenden (bastarden). Uit onderzoek blijkt dat de jonge Spreeuwen, *Sturnus vulgaris*, hun geel/rode snavels deels danken aan de symbiotische bacteriën uit hun stuitklier. Jonge Spreeuwen, in het nest, verven als het ware hun snavel geel/rood met de uitscheiding uit hun stuitklier. De 'geverfde' snavel versterkt het bedelsignaal richting de ouders. De symbiotische bacteriën uit de stuitklier ondersteunen de samenstelling van de pigmenten die de snavel kleur geven. Bij volwassen Spreeuwen verkleurt de zwartgrijze wintersnavel naar een gele zomersnavel onder invloed van de hormonen. Jonge Zilvermeeuwen pikken naar de snavelpunt van de ouders. Deze snavel is geel met een helderrode vlek op de ondersnavel. Dit is het punt waarop de jongen mikken. Door te pikken naar de rode vlek krijgt het jong het opgebraakte voedsel van de ouders en leert het waar het voedsel vandaan komt. Vele proeven met verschillende kleuren en vormen van de vlek wezen uit dat de rode ronde vlek en het contrast tussen vlek en snavel belangrijk waren. Bij de IJsvogel, *Alcedo atthis*, is aan de kleur van de snavel te zien of je met een mannetje, vrouwtje of jong te maken hebt. Het mannetje heeft een zwarte snavel, het vrouwtje een oranje ondersnavel en de jongen een zwarte snavel met wat lichtere snavelpunten. En in tegenstelling tot de oude vogels, zwarte in plaats van rode pootjes. Aan de kleur van de snavel is dus veel af te lezen.

Hans van der Sanden

Huisumus

FOTO, GER DUIJF

Waarnemingen

Waarnemingen verzameld door Hans van der Sanden

1	Roerdomp	6-11-2024	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
10	Koereiger	6-11-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Mariëtta Peters
1	Kleine Zilverreiger	14-12-2024	Willemstad	Noord Lange weg	Agnes van der Sanden
10	Grote Zilverreiger	25-1-2025	Etten-Leur	Zwartenbergsche Polder	Corrie van Haperen
11	Ooievaar	13-1-2025	Breda	Hoogeinde e.o.	Boy Possen
1	Rode Ibis	30-1-2025	Oosterhout	Oosteind	Hans Diepstraten
10	Lepelaar	14-12-2024	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oost lage delen	Joost Simons
52	Kleine Zwaan	20-1-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Polder Lepelaar	Hans Diepstraten
9	Wilde Zwaan	4-1-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Polder Lepelaar	Gilion Marijnissen
1	Kleine Rietgans	21-1-2025	Breda	Prinsenbeek - Halderdonk	Corrie van Haperen
1	Indische gans	25-11-2024	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Ross' Gans	20-1-2025	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Polder Lepelaar	Hans Diepstraten
1	Roodhalsgans	30-12-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Remko Hanssens
1	Chileense Smient	3-1-2025	Altena	Genderen - Heesbeensche Uiterwaard	Rutger van Ouwerkerk
40	Pijlstaart	23-1-2025	Alph-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
50	Slobeend	26-11-2024	Reimerswaal	Rilland - Hogerwaardpolder west	Mitchell Krijnen
46	Tafeleend	7-12-2024	Breda	Waterakkers	Leo Nagelkerke
1	Brilduiker	27-1-2025	Breda	Prinsenbeek - Strijpen	Cees Huijben
1	Kokardezaagbek	17-11-2024	Breda	Markdal	Ria Lambregts
9	Nonnetje	13-12-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Mariëtta Peters
5	Middelste Zaagbek	9-11-2024	Steenbergen	Schelde-Rijnkanaal - noord	Mitchell Krijnen
1	Grote Zaagbek	23-12-2024	Breda	Waterakkers	Erik Dinslage
1	Rode Wouw	14-12-2024	Steenbergen	Dinteloord - Driebroederspolder	Mitchell Krijnen
1	Bruine Kiekendief	13-12-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Mariëtta Peters
1	Havik	28-1-2025	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Jan Boers
1	Sperwer	14-1-2025	Zundert	Lange Gooren e.o.	Mary Holleman
1	Ruigpootbuiserd	8-12-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan van den Brandt
1	Smelleken	29-12-2024	Breda	Hooydonk	Erik van Boxtel
1	Scholekster	16-1-2025	Etten-Leur	Krijtenburgsche Polder	Ineke Buijnsters-Lips
1	Bokje	26-11-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Deeneplaatweg	Martin van Leest
30	Watersnip	25-12-2024	Breda	Waterakkers	Bianca van den Berg
1	Houtsnip	3-1-2025	Breda	Galder - Galdersche Heide	Jan Woolderink
3	Grutto	9-11-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
9	Zwarte Ruiter	9-11-2024	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
2	Halsbandparkiet	26-1-2025	Breda	Het Valkenberg	Netty Rook
1	IJsvogel	31-1-2025	Breda	Mastbosch	Mark Langstraat
2	Groene Specht	21-12-2024	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Hans van der Sanden
1	Middelste B. Specht	25-12-2024	Breda	Liesbosch	Marjo Lips
1	Boomleeuwerik	5-11-2024	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Grote Gele Kwikstaart	4-11-2024	Breda	Zandberg	Mark Nuiver
1	Grote Lijster	26-1-2025	Breda	Mastbosch	Jarek van Houten
1	Zwartkop	2-12-2024	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Ger Duijf
1	Tjiftjaf	8-12-2024	Breda	Haagse Beemdenbos	Erik van Boxtel
3	Vuurgoudhaan	14-1-2025	Zundert	Pannenhoeve e.o.	Hans Goossens
1	Klapekster	26-1-2025	Zundert	Pannenhoeve e.o.	Laurie Rijdsdijk
1	Appelvink	9-11-2024	Breda	Haagse Beemdenbos	Mark Langstraat

Kauw
 Kuifmees
 Vuurgoudhaan
 Kolgans
 Kleine bonte specht

Foto's Ria Lambregts

